

On the origin of inflected “non-finite” forms: the infinitive vs the supine

Adina Dragomirescu^{1,2*}, Alexandru Nicolae^{1,2*}

¹“Iorgu Iordan – Al. Rosetti” Institute of Linguistics, 13 Calea 13 Septembrie, 050711 Bucharest, Romania

²Faculty of Letters, University of Bucharest, 5–7 Edgar Quinet St., 010017 Bucharest, Romania

Article info

History:

Received June 1, 2016

Accepted June 11, 2016

Published August 1, 2016

Key words:

inflected infinitive

supine

diachronic change

structure enrichment

Abstract

This paper deals with two verbal forms which, despite being traditionally labelled as “non-finite”, display inflection/agreement. We will focus on the behaviour and origin of the inflected infinitive attested in Romance and in languages from other families, against which we analyse the novel inflected supine found in the north-eastern area where Romanian is spoken (comprising the Republic of Moldova, Ukraine and the north-eastern part of the Romanian province of Moldova). The goal of the paper is to identify the common paths of diachronic change of these verbal forms and to put forward a formal account of the observed diachronic changes. From a diachronic perspective, our analysis shows that the functional structure of non-finite forms may become more enriched, a conclusion that is at odds with traditional findings, which generally argue for simplification, not enrichment of functional structure. At the same time, the proposed analysis also offers some insights into the diachrony of the supine marker *de*.

1. Introduction

In this paper we present the most significant linguistic data related to the inflected infinitive found in Romance and in languages from other families, focusing our attention on the origin and evolution of these forms as they are presented in the literature. We then turn to a series of recent special usages of the Romanian supine in the Moldavian variety employed in The Republic of Moldova, Ukraine and north-eastern Romania¹, which bring the Romanian supine closer to the Romance inflected infinitive. Finally, we put forward a scenario which accounts both for the innovations in the morphosyntax of the Romanian supine (the enrichment of its functional structure) and for the diachronic recategorization of the supine marker *de*.

On the basis of the data presented below, our goal is to answer the following questions:

- (i) to what degree is the inclusion of these inflected forms in the ‘non-finite’ category justified?;
- (ii) what is the relevance of the origin and evolution of these forms for their morphosyntactic behaviour?;
- (iii) what are the definitional features of the infinitive (and of non-finite forms in general), including control properties, ability to accept a subject and morphology?;
- (iv) do the diachronic changes that affect these forms also lead to processes of grammaticalization?

We have chosen to compare the Romanian supine with the inflected infinitive from other languages because, of the Romanian non-finite forms, only the supine appears to favour the attachment of inflectional markers, while the infinitive remains non-inflected for person and number. The analysis of the

*Email addresses: adina_drag@yahoo.com, nicolae_bibi@yahoo.com.

¹In this paper, we will mostly use data excerpted from the internet; however, we have identified inflected supines in the personal corpus put together by Valentina Cojocaru and in the corpus included in Bochmann’s book (Klaus Bochmann (Hrsg.) (2004). *Gesprochenes Rumänisch in der Ukraine. Soziolinguistische Verhältnisse und linguistische Strukturen*, Leipziger Universitätsverlag, Leipzig).

Romanian supine will be shown to contribute to a better understanding of the category of ‘finiteness’, a concept insufficiently understood in current syntactic theorizing, and of the diachrony of this category (see [Ledgeway, 2007](#); [Vincent, 1998](#)).

2. The inflected infinitive

Before delving into the analysis of the inflected infinitive data, it is necessary to make a terminological clarification (following [Ledgeway, 1998](#)): we distinguish between the ‘personal’ infinitive particular to many languages including Romanian (see [Mensching, 2000](#)), a form which may take its own lexical subject in the nominative (1), and the ‘inflected’/‘conjugated’ infinitive limited to a more limited number of languages and which displays person and number agreement with the subject (2).

In what follows, we exclusively deal with the ‘inflected’/‘conjugated’ infinitive, which is attested in languages distinct from a genealogical and typological point of view: Portuguese, Galician, Sardinian, Southern Italian Dialects from South Calabria, Old Neapolitan, Old Leonese (of the Romance varieties), Hungarian, Welsh, West Greenlandic, Evenki (a Manchu-Tungusic language) and, probably, Greek.

[Miller \(2003\)](#) formulated the hypothesis that the emergence of the inflected infinitive is determined by the presence of the lexical subject (allowed by the inflected infinitive only in very restricted contexts – [Ledgeway, 2000, 2007](#)), which has inherent subject agreement features (i.e., *phi*-features).

- (1) Înainte de a veni *vara*_{subject},
 before of to come.INF summer.DEF.NOM
 am muncit mult. (Romanian)
 AUX.PERF.1PL worked a.lot
 ‘Before the summer came, we worked a lot’

- (2) ‘sing’

	European Portuguese	Brasilian Portuguese	Galician	Old Leonese	Sardinian	Old Neapolitan
1SG	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>kantäre-po</i>	<i>cantare-Ø</i>
2SG	<i>cantar-es</i>		<i>cantar-es</i>	<i>cantar-es</i>	<i>kantäre-s</i>	<i>cantare-Ø</i>
3SG	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>kantäre-t</i>	<i>cantare-Ø</i>
1PL	<i>cantar-mos</i>	<i>cantar-mos</i>	<i>cantar-mos</i>	<i>cantar-mos</i>	<i>kantäre-mus</i>	<i>cantare-mo</i>
2PL	<i>cantar-des</i>		<i>cantar-des</i>	<i>cantar-des</i>	<i>kantäre-dzis</i>	<i>cantare-vo/ve</i>
3PL	<i>cantar-em</i>	<i>cantar-em</i>	<i>cantar-en</i>	<i>cantar-en</i>	<i>kantäre-n</i>	<i>cantare-no</i>

([Groothuis, 2015](#))

2.1. The Romance languages

2.1.1. Portuguese

Of the Romance languages, the Portuguese inflected infinitive (3) has been subject to most attention in the literature ([Raposo, 1987](#); [Madeira, 1994](#); [Pires, 2002](#); [Miller, 2003](#); [Martins, 2006](#); [Bossaglia, 2013](#); [Carvalho, 2015](#) i.a.). As is obvious from (3b), the subject of the inflected infinitive may be overtly realised (see also [Rouveret, 1980](#)).

- (3) a. Depois de *chegarem*, fugimos
 after of arrive.INF.3PL fled.1PL
 ‘After they arrived, we fled’

([Willis, 1971](#), p. 338, *apud* [Bentley, 2014](#), p. 96)

- b. depois de *eles* *chegarem* viram as ruínas
 after of they.NOM arrive.INF.3PL saw.3PL the ruins
 ‘after they arrived, they saw the ruins’
 (Willis, 1971, p. 338, *apud* Ledgeway, 1998, p. 7)

Groothuis (2015) shows that the structure in which the European Portuguese inflected infinitive is employed is biclausal, on the basis of two diagnostics: the matrix verb and the embedded infinitive may have distinct lexical subjects (4a), and both predicates may be simultaneously modified by the same adverbial (4b):

- (4) a. *Nós* lamentamos *terem* *eles* recebido pouco dinheiro
 we regret have.INF.3PL they received little money
 ‘We regret that they have received little money’
 (Raposo, 1987, p. 97)
- b. É *provavelmente* difícil os deputados *aprovarem*
 it.is probably difficult the deputies approve.INF.3PL
provavelmente a *proposta*
 probably the proposal
 ‘It is probably difficult that the deputies probably approve the proposal’
 (adapted from Raposo, 1987, p. 97)

There are significant differences between Old and Modern Portuguese with respect to the distribution of the inflected infinitive. First, while in Modern Portuguese this form is available only in embedded clauses (Raposo, 1987, p. 86), in Old Portuguese it could appear in both main and embedded clauses (Martins, 2006, p. 342). Second, there are significant differences between the two stages of Portuguese with respect to the infinitive selected by causative verbs and direct perception verbs: while the canonical infinitive is selected by these classes of verbs in both stages of Portuguese (5a), the inflected infinitive is not attested in Old Portuguese in these contexts, but it is perfectly grammatical in present-day Portuguese (5b) (see also Sheehan, 2015, where a series of less categorical findings are presented); thus, examples like (5b) are not attested in pre-15th c. Portuguese, but are perfectly grammatical starting with the 15th c. (Martins, 2006).

- (5) a. Mandeí/ Vi os polícias *prender* o ladrão
 sent/ saw the corps arrest.INF the thief
- b. Mandeí/ Vi os polícias *prenderem* o ladrão
 sent/ saw the corps arrest.INF.3PL the thief
 ‘I made/I saw the policemen detain the thief’
 (Martins, 2006, p. 327)

It appears that this distribution correlates with other features of the canonical infinitive in control or raising configurations. Thus, while in Old Portuguese verbal negation did not precede the infinitive in these structures, but rather occurred on the main predicate, in Modern Portuguese both the embedded infinitive and the selecting verb may be independently negated. Thus, while example (6a) is possible in both phases of Portuguese, (6b) is available only in Modern Portuguese. A similar characterizes pronominal clitics which, with few exceptions, undergo clitic climbing on the higher predicate in Old Portuguese; by contrast, in Modern Portuguese they either remain in situ and cliticize on the infinitive, or undergo clitic climbing to the matrix predicate. Thus, (7a) is attested in both stages of Portuguese, while (7b) is well-formed only in Modern Portuguese. This state of affairs is indicative of the fact that the syntactic structure of the infinitive was reduced in older stages of Portuguese: the structure [selecting verb + infinitive] seems to display the typical behaviour of *restructuring* (Rizzi, 1978) in Old Portuguese.

- (6) a. O medico *não* o mandou beber vinho
 the doctor not CL.ACC.M.3SG sent drink.INF wine
 b. O medico mandou-o *não* beber vinho
 the doctor sent=CL.ACC.M.3SG not drink.INF wine
 ‘The doctor didn’t send him to drink wine’
 (Martins, 2006, p. 328)
- (7) a. Mandou-*lho* entregar
 sent.3SG=CL.DAT.M.SG=it.ACC give.INF
 b. Mandou entregar-*lho*
 sent.3SG give.INF=CL.DAT.M.3SG=it.ACC
 ‘He/she sent to give it to him’
 (Martins, 2006, p. 328)

Martins (2006) shows that these phenomena are indicative of a syntactic change, from a more reduced to a more extended functional structure, in the history of the Portuguese infinitive. For the analysis of the Romanian dialectal supine, we will keep in mind the idea that the functional structure of non-finite forms undergoes a diachronic process of enrichment.

2.1.2. Sardinian

Relevant data on the Sardinian inflected infinitive (8) are given especially by Jones (1992, 1993, 2003) and Miller (2003). In Sardinian, the inflected infinitive is devoid of temporal autonomy and does not have an inflectionally specific profile, being syncretic with a finite form, the imperfect subjunctive. This syncretism results from the common origin of these forms, the Latin imperfect subjunctive (Jones, 1993, p. 278).

- (8) ‘sing’
	Singular	Plural
1	<i>cantárepo</i>	<i>cantáremus</i>
2	<i>cantares</i>	<i>cantáredzis</i>
3	<i>cantaret</i>	<i>cantaren</i>
- (Jones, 1992, p. 298)

The difference between the two verbal forms is apparently given by the type of complementizer which introduces them and by the position of the subject. In (9a) the imperfect subjunctive appears in clause headed by the finite complementizer *ki*, and the subject is preverbal, while in (9b) the inflected infinitive is headed by *a*, and the subject is postverbal (Jones, 1993, p. 279). Word order differences of this type usually correlate with different V-raising options in the functional structure of the clause (V-to-I / V-to-C), a further potential difference between these two forms.

- (9) a. non credío ki *Juanne* ésseret inoke
 not thought.1SG that John be.SUBJ.IMPERF here
 ‘I did not think that John was here’
 (Jones, 1993, p. 279)
- b. non kelio a *cantares* *tue*
 not want1.SG to sing.INF.2SG you.NOM
 ‘I don’t want you to sing’
 (Jones, 1992, p. 297)

Furthermore, the distribution of these two forms is not identical. The inflected infinitive is employed when its subject has independent reference (10a), but is usually excluded in obligatory control configurations (10b).

- ### 2.1.3. Old Neapolitan

(11) a. ave plazuto a li nuostri Diey de *nuy* *esseremo* in questa parte
has pleased DAT the our Gods of us be.INF.1PL in these parts
'it pleased our Gods for us to be in these parts'
(Ledgeway, 2009, p. 600)

b. per *nuy* *averemo* ordine
for we have.INF.1PL orders
'so that we may receive orders'
(Ledgeway, 2009, p. 922)

c. se nui avertavamo de le *andarimo* appriesso
if we considered of CL.ACC.3PL=go.INF.1PL after
non ne scapava nissciu(n)o
not CL.DAT.1PL=escaped not.one
'if we had intended to go after them, not one of them would have got away'
(Ledgeway, 2007, p. 338)

Although traditional scholarship does not record the existence of the inflected infinitive in southern Calabrian varieties, [Ledgeway \(1998\)](#) has shown that the clauses headed by *mu/ma/mi* (< Lat. MODO) are infinitival (see also [Miller, 2003](#), [Ledgeway, 2007](#)), in opposition to those headed by *ca-/chi-*, which are finite. The following arguments have been invoked for granting infinitival status to the modern reflexes of Lat. MODO ([Ledgeway, 1998, 2007](#); see also [Taylor, 2016](#) for a discussion of MODO in Nicotere):

- (i) the only possible word order is subject > MODO (12a), which indicates that MODO is not a complementizer, as complementizers are higher than the subject in the clausal hierarchy;
- (ii) MODO can co-occur with another complementizer, namely *ca*, especially in hortative sentences (in (12b), *chimmu* < *ca* + *mu*);
- (iii) clauses headed by MODO are devoid of temporal independence; their tense is anaphoric, i.e. fully determined by the tense specification of the higher selecting predicate.

- (12) a. *vostra mama* mu vi *vidi* Cavaleri
 your mother to CL.2PL see.INF.3SG gentlemen
 ‘for your mother to see you, gentlemen’
 (Zungri, *Fiori Selvatici*, 1894, p. 125, *apud* Ledgeway, 1998, p. 24)
- b. vi promettu, si non vi pagu, *chimmu* moru schjettu!
 CL.2PL promise.1SG if not CL.2PL play.1SG COMP-INF die.1SG bachelor
 ‘I promise you, if I don’t pay you, (it is my wish) that I may die a bachelor’
 (Siderno, *Filocamo*, 1984, p. 41, *apud* Ledgeway, 1998, p. 30)

Thus, southern Calabrian MODO is an infinitival marker, just like *a* and *de* in other Romance varieties, and the verbal form it introduces is similar to the inflected infinitive.

2.2. Non-Romance languages

The data on the inflected infinitive in non-Romance idioms are rather scant, hence probably incomplete. Forms considered as matching the Romance inflected infinitive have been recorded in Standard Greek and Romeyka (/Pontic Greek, a dialect of Greek spoken in north-eastern Turkey), Hungarian, Evenki, and Welsh.

2.2.1. Greek

With respect to Standard Modern Greek, Miller (2003) considers that the verbal form inflected for person and number agreement with the subject and preceded by *na* is quasi-infinitival, on a par with what was noted above for southern Calabrian. However, most scholars have analysed the *na*-structures as subjunctives which have diachronically replaced the infinitive. Miller (2003) supports his proposal with the following arguments:

- (i) these structures appear in obligatory control configurations (13);
- (ii) *weak cross-over effects* indicate that the subject of the *na*-forms is PRO (14);
- (iii) the *na*-structure may be dominated by a determiner/article (14).

- (13) a. i Maria prospathi-s-e *na* *diavas-i*
 the Maria.NOM.SG try.PST.3SG to read.3SG
 ‘Mary tried to read’
- b. ? i Maria prospathise *na* *divas-un*
 the Maria.NOM.SG try.PST.3SG to read.3PL
 ‘Mary tried for them to read’

(Terzi, 1997, p. 338)

- (14) pion_i nevriaz-i *to* PRO_i *na* *plen-i* to aftokinito (tu) t_i
 whom upset.3SG the to wash.3SG the car his
 ‘who does washing his/the car upset’

(Terzi, 1997, p. 346)

Romeyka presents two features which distinguish its infinitival system from that of Standard Modern Greek (Sitaridou, 2014): (i) the canonical and the personal infinitive (i.e. the infinitive that may take its own subject) have been preserved, and (ii) there emerged a novel form, the inflected infinitive (15).

- (15) ‘say’

	Singular	Plural
1	<i>ipina</i>	<i>ipiname</i>
2	<i>ipines</i>	<i>ipinete</i>
3	<i>ipine</i>	<i>ipinane</i>

Sitaridou (2014) accounts for the emergence of the Romeyka inflected infinitive through the influence of the Caucasian Sprachbund on this Greek dialect.

2.2.2. Hungarian

As shown by Miller (2003), Hungarian possesses a canonical infinitive, whose ending is *-ni*, and an inflected infinitive, in the structure of which the morpheme *-ni* is followed by person and number agreement markers. The inflected infinitive has been attested since Old Hungarian. While the canonical infinitive has a controlled PRO subject (16a), the subject of the inflected infinitive is either overtly realised or null (i.e. *pro*) (16b):

- (16) a. sikerült [PRO *kinyit-ni* az ajtó-t]
 succeeded open.INF the door.ACC
 ‘opening the door succeeded’
 b. sikerült [*pro* *kinyit-n-om* az ajtó-t]
 succeeded open.INF.1SG the door.ACC
 ‘I succeeded in opening the door’
 (Kiss, 1987, p. 222)

2.3. The origin of the inflected infinitive

Miller (2003) identifies two general sources for the inflected infinitive: the purpose subjunctive (in Romance and Balkan languages) and the adjunction of pronominal elements on nominalizations (in Hungarian, West Greenlandic, and Welsh). However, the analysis of a bigger number of languages shows that the sources of the inflected infinitive are more diverse.

2.3.1. The inflected infinitive originating from other verb forms

2.3.1.1. At least three hypotheses have been put forward for the origin of the Portuguese inflected infinitive (see Pires, 2002; Miller, 2003; Scida, 2004; Carvalho, 2015):

- (i) José Maria Rodrigues (1913) claims that the inflected infinitive directly descends from the Latin imperfect subjunctive, both with respect to its form (17), and with respect to some of its functions; this “subjunctive” remained in use until the 15th–16th centuries (Ledgeway, 1998, p. 6).

- (17) Lat. AMAREMUS > Ptg. amar-mos
 love.INF.1PL
 ‘love’

- (ii) Theodoro Henrique Maurer (1984) claims that the origin of the inflected infinitive is the personal infinitive; in other words, the inflected infinitive emerged analogically and spontaneously from the personal infinitive with a nominative subject.
 (iii) Gamillscheg (1970), also followed by Miller (2003), puts forward a mixed hypothesis, according to which the inflected infinitive resulted from the overlapping between the Latin imperfect subjunctive and the Romance infinitive in specific contexts:

- (18) a. Lat. Placuit (nōbis) vende-re
 pleased.3SG we.DAT sell.INF
 ‘it was agreeable (to us) to sell’
 b. VLat. Placuit nobis *ut* venderemus
 pleased.3SG we.DAT COMP sell.CONJ.IMPERF.1PL
 ‘it was agreed that we sell’
 (Roberts, 1953–1957, p. 30–31)
 c. VLat. Placuit venderemus
 pleased sell.SUBJ.IMPERF.1PL
 ‘It was agreed that we sell’

- d. Ptg. agradou-nos *vendermos*
 pleased.3SG-US sell.INF.1PL
 'it pleased us to sell'

As shown by Miller (2003), the Latin infinitive (18a) and imperfect subjunctive (18b) were functionally equivalent and occurred in free variation in many texts. Since Early Latin, the complementizer *ut* ('to, in order that/to') was frequently omitted as in (18c) (see Pires, 2002, p. 145). Accordingly, at the basis of the Portuguese inflected infinitive lie structures like (18c), the diachronic change being favoured by the formal resemblance of the Latin and Portuguese canonical active infinitive (Lat. *vendere*, Ptg. *vender*) and by other common contexts of occurrence.

2.3.1.2. The source of the Old Neapolitan inflected infinitive is the Latin pluperfect indicative (Loporcaro, 1986; Ledgeway, 1998, p. 6; Martin Maiden, p.c., expresses serious doubts about the accuracy of this hypothesis, arguing that the inflected infinitive is built with the imperfective stem and not with the perfective stem, specific to the pluperfect). Interestingly, in Old Neapolitan all non-finite forms also had inflected variants, albeit not used with the same frequency for all persons (Loporcaro, 1986, p. 173–174).

- (19) AMA(VE)RAMU(s) > *amàramo* 'we had loved' > *amare-mo* /a'marəmə/ 'love.INF.1PL'

2.3.1.3. The origin of the Romeyka inflected infinitive is the canonical infinitive. Sitaridou (2014) puts forward the following scenario depicting this process: the contrafactive form *ixa* ('I had') plus the infinitive is attested in the medieval period; appearing in strict adjacency to the verb *ixa*, the infinitive develops analogic inflection, identical to the aorist of *ixa* (20). Analogy was also favoured by the formal identity between the canonical infinitive and the third person form of the aorist. Subsequently, the inflected infinitive spread as a complement of modal verbs and, due to the fact that Romeyka does not possess complementizers, in other contexts as well (as a complement of volitional, causative and perception verbs).

- (20) a. *ixe* *ipina*
 had.3SG say.AOR.INF.1SG
 'I had said'
 b. *ixe* *ipines*
 had.3SG say.AOR.INF.2SG
 'If you had said'

2.3.2. The inflected infinitive originating from other classes of words

2.3.2.1. The Welsh inflected infinitive is the result of the reanalysis of some inflecting prepositions as infinitive agreement markers (21b) (Miller, 2004). Welsh does not have an infinitive form with dedicated inflectional marking, but it does have verbal nouns which are sometimes accompanied by the preposition *i* ('to', 'for'). The inflected infinitive thus resulted from the merger between the marker *i*, agreement markers and the verbal noun; the entire complex possesses person inflection and the preposition *i* is reanalysed as an infinitival marker (22).

- (21) a. *i-daw* 'to him' (Middle Welsh)
 b. *i-ddo* 'to-3SG.M' (Modern Welsh)
- (22) death *y* *dyn* [*i-ddynt* *ei* *gweld* *hi*]
 came the man to.3PL 3SG.F see.NONFIN her
 'the man came so they could see her'
 (Tallerman, 1998, p. 119)

2.3.2.2. Finally, the source of the Evenki inflected infinitive (23b) is the marker of nominal possession (23a), which was reanalysed as an agreement marker (Miller, 2003).

- (23) a. Possessed nouns (Nedjalkov, 1995, p. 443; 1997, p. 143)
<i>d'u-v</i>	‘my house’	<i>d'u-vun</i>	‘our house’
<i>d'u-s</i>	‘your house’	<i>d'u-sun</i>	‘your house’
<i>d'u-n</i>	‘his/her house’	<i>d'u-tyn</i>	‘their house’
- b. Possessed *-raki-* formation (*-raki-* = nonfinite suffix; *baka-* ‘find’)
<i>baka-raki-v</i>	‘find.I’	<i>baka-raki-vun</i>	‘find.we’
<i>baka-raki-s</i>	‘find.you’	<i>baka-raki-sun</i>	‘find.you’
<i>baka-raki-n</i>	‘find.he/she’	<i>baka-raki-tyn</i>	‘find.they’

2.4. Results and problems

From this brief survey of the inflected infinitive and of its origin, we can draw a few more general observations:

- (i) not only the infinitive, but also other non-finite verbal forms have inflected/(subject) agreeing variants; in what follows, we will show that the Romanian supine is such a form with a non-inflected and an inflected variant;
- (ii) the source of the Romance inflected infinitive is not the canonical infinitive, but finite forms (the subjunctive, the indicative); the inclusion of these forms in the class of ‘infinitives’ is due to their distributional (syntactic) rather than inflectional properties;
- (iii) of the analysed languages, it appears that the inflected infinitive developed out of the canonical infinitive only in ROMEYKA and HUNGARIAN (the label ‘inflected infinitive’ thus seems most appropriate when applied to these languages); we will show that the Romanian inflected supine is an extension of the canonical supine, a fact which draws Romanian closer to Greek varieties or Hungarian rather than to the Romance languages.

Furthermore, in view of the data analysed, one may wonder what a non-finite form is and how an ‘infinitive’ can be defined. How is it possible to distinguish an inflected infinitive from a subjunctive in view of the fact that both forms are inflected and may assign nominative case to the subject? It is true that the canonical infinitive is ‘non-finite’ in the morphological sense (i.e. it does not display number and person agreement with the subject) (see Ledgeway, 2007, p. 336 for the concept of ‘morphological finiteness’), but the inflected infinitive is morphologically finite. Potential answers to these questions may be given if we adopt a scalar view on finiteness, as proposed by Ledgeway (1998, p. 8), cf. (24).

- (24) a. [+ Tense, + Agr] → finite clauses (past, present, future)
 b. [+ Tense, – Agr] → personal infinitive (with distinct subject)
 c. [– Tense, + Agr] → inflected infinitive (with controlled subject)
 d. [– Tense, – Agr] → canonical infinitive

In this representation, (a) and (d) represent the unmarked options available in many languages, while (b) and (c) represent points of significant cross-linguistic variation (see, for details, Ledgeway, 2000, 2007). In the next section, we will also identify the position of the Romanian supine in this typology.

3. The Romanian supine: standard vs dialectal

It is a well-known fact that the Romanian supine is a non-finite form *stricto sensu*, i.e. it does not display morphological variation and, in general, does not accept a lexical subject, with a few exceptions (Pană Dindelegan, 2011; Dragomirescu, 2011). Its distribution is limited to a few well delimited syntactic contexts (see Pană Dindelegan, 2008, 2013; Dragomirescu, 2013a,b). The Romanian verbal supine has the following relevant syntactic properties: it may take an accusative direct object (25a), and it cannot combine with pronominal clitics (25b), clausal negation (25c), and clitic adverbials (25d). Pronominal clitics, negation and clitic adverbs obligatorily undergo raising to the higher selecting predicate (25e).

- (25) a. Termină *de scris articolul.*
 finishes DE_{SUP} write.SUP article.DEF.ACC
 ‘He/She finishes writing the article’
- b. *Termină *de îl scris.*
 finishes DE_{SUP} CL.ACC.M.3SG write.SUP
- c. *Termină *de nu / ne- scris articolul.*
 finishes DE_{SUP} not write.SUP article.DEF.ACC
- d. *Termină *de mai scris.*
 finishes DE_{SUP} more write.SUP
- e. *Nu îl mai termină de scris.*
 not CL.ACC.M.3SG more finishes DE_{SUP} write.SUP
 ‘He/She hasn’t yet finishing writing it’

In some varieties of Romanian spoken in The Republic of Moldova, Ukraine and north-eastern Romania, the supine behaves differently:

- (i) it has a wider distribution than in Standard Romanian;
- (ii) it may combine with pronominal clitics, clausal negation, and clitic adverbials in certain contexts;
- (iii) it may reflect agreement with the subject when it is selected by the verb *trebui* (‘must, have to’) or when it appears in *tough*-constructions.

3.1. Combination with pronominal clitics

The ability of the supine to host pronominal clitics in these Romanian varieties has been recorded by Gabinschi (2010) and analysed by Dragomirescu & Hill (2014) and Dragomirescu (2015). This property manifests itself in the following contexts:

- (i) after modal verbs such as *a avea* (‘have’) (with a personal paradigm), *a trebui* (‘must, have to’), *a putea* (‘can, be able to’) (used as impersonal verbs):

- (26) a. Rusia are *de ne plătit daune*
 Russia has DE_{SUP} CL.ACC.1PL pay.SUP compensation.PL
 ‘Russia has to pay compensations to us’ (historia.ro)
- b. Avem *de ne plătit impozitele*
 have.PRES.1PL DE_{SUP} CL.ACC.1PL pay.SUP tax.PL
 ‘We have to pay our taxes’ (www.bistriteanul.ro)
- c. mai aveți *de îi adus pe mama*
 still have.PRES.2PL DE_{SUP} CL.ACC.3PL bring.SUP DOM mother
 și tata lui Liliana
 and father LUI.GEN Liliana
 ‘You still need to bring Liliana’s mother and father’ (ziarulnational.md)
- (27) a. Trebuie *de le făcut observație urgent*
 must DE_{SUP} CL.ACC.3PL make.PPLE observation urgently
 ‘One must urgently let them know’ (inprofunzime.md)
- b. trebuie *de le lăsat poarta deschisă spre plecare*
 must DE_{SUP} CL.ACC.3PL leave.PPLE door open for leaving
 ‘one must let the door open for them to leave’ (m.publica.md)
- c. Trebuie identificat persoane influente și *de*
 must identify.SUP/PPLE persons influent.PL and DE_{SUP}
le convins să vină în board
 CL.ACC.3PL convince.SUP SĂ_{SUBJ} come in board
 ‘One must identify influential persons and make them join the board’
 (www.civic.md)

- (28) a. cîte argumente se poate *de*
 how.many arguments CL.REFL.IMPERS can DE_{SUP}
le adus contra lu Ghimpu
 CL.ACC.3PL bring.SUP against LUI.GEN Ghimpu
 ‘how many arguments can one bring against Ghimpu?’ (www.publika.md)
- b. se poate *de le aruncat*
 CL.REFL.IMPERS can DE_{SUP} CL.ACC.3PL throw.away.SUP
 ‘one can throw them away’ (www.publika.md)
- (ii) after aspectual verbs such as *a se apuca de* (‘start’), *a termina* (‘finish’), *a se opri* (‘stop’):
- (29) a. mă gîndesc să mă apuc
 CL.REFL.1SG think.PRES.1SG SĂ_{SUBJ} CL.REFL.1SG start.PRES.1SG
de le citit
 DE_{SUP} CL.ACC.3PL read.SUP
 ‘I am thinking of starting reading these’ (jurnalul-unei-cititoare.blogspot.com)
- b. după ce termini *de le arătat* camerele
 after.what finish.PRES.2SG DE_{SUP} CL.ACC.3PL show.SUP rooms.DEF.ACC
 ‘after you finish showing them the rooms’ (hd.portaltv.ro)
- c. nu m-am oprit *de le luat*
 not CL.REFL.1SG=AUX.PERF.1SG stop.PPLE DE_{SUP} CL.ACC.3PL take.SUP
 ‘I did not stop taking them’ (www.naturaplant.ro)
- (iii) after conative verbs such as *a încerca* (‘try’):
- (30) ca aceste răspunsuri să merite
 that these answers SĂ_{SUBJ} worth.SUBJ.3PL
de încercat de le căutat
 DE_{SUP} try.SUP DE_{SUP} CL.ACC.3PL look.for.SUP
 ‘in order for these answers to be worth looking for’ (www.opinii.md)
- (iv) after *e greu de* (i.e. ‘tough-constructions’):
- (31) a. eu cred că aesta mici e mai greu
 I believe that these little is more tough
de le făcut
 DE_{SUP} CL.ACC.3PL make.PPLE
 ‘I think that these little ones are tougher to make’ (www.torrentsmd.com)
- b. bune sfaturi, greu *de le urmat*
 good advice.PL tough DE_{SUP} CL.ACC.3PL follow.SUP
 ‘good advice, tough to follow’ (blogs.fanbox.com)
- (v) after adjectives taking complements introduced by *de*:
- (32) demne *de le urmat*
 worthy.F.PL DE_{SUP} CL.ACC.3PL follow.SUP
 ‘worthy of following them’ (ro-ro.facebook.com)
- (vi) in topic predicate fronting constructions:
- (33) că *de le pus* în geantă, tot vreau
 that DE_{SUP} CL.ACC.3PL put.PPLE in purse still want.IND.PRES.1SG
 să le pun de vreo săptămînă
 SĂ_{SUBJ} CL.ACC.F.3PL put.PPLE for a week
 ‘because as for putting them in my purse, I wanted to put them for a week’
 (www.miresici.ro)

These examples also bear witness to another important feature of the supine in the varieties under investigation, namely the extension of its distribution in contrast to Standard Romanian. The supine may be selected by the modal verb *a putea* ('can, be able to') (used impersonally) and by the conative verb *a încerca* ('to try'). Furthermore, the modal verb *a trebui* ('must, have to') always selects a *de*-supine, in contrast to the standard language, in which *trebui* selects a bare supine (this representing the only context in which the verbal supine is not introduced by *de*) or a participle (see, for details, Sandfeld & Olsen, 1936, p. 281; Rosetti, 1968, p. 258; Lombard, 1974, p. 301; Neamțu, 1980, p. 512–513; Pană Dindelegan, 2007, p. 170–171, 2011, p. 121; Dragomirescu, 2013a, p. 36–38, 2015).

3.2. Combination with verbal negation

While the Standard Romanian supine combines only with the prefixal negator *ne-*, but not with the freestanding negator *nu* (see also Cornilescu & Cosma, 2010 for a different interpretation of prefixal supine negation), in the north-eastern varieties the supine is compatible with the freestanding negator *nu*:

- (34) a. Sînt multe de spus, multe de **nu** le spus
 are many DE_{SUP} say.SUP many DE_{SUP} not CL.ACC.3PL say.SUP
 'There are many things to be said and many things not to be said' (sorinels.blogspot.ro)
- b. trebuia de **nu** le pus pampers
 need.IMPERF.3SG DE_{SUP} not CL.ACC.3PL put.PPLE pampers
 'It was necessary for us not to put them in pampers' (hainutebebe.com)

3.3. Combination with clitic adverbs

In contrast to the standard variety, in the dialects analysed the supine may combine with aspectual clitic adverbs:

- (35) Așa că trebuie de le lăsat poarta deschisă
 so that must DE_{SUP} CL.ACC.3PL leave.SUP door open
 spre plecare și de **nu-i** **mai** netezit pe bășcălie
 for leaving and DE_{SUP} not=CL.ACC.3PL more protect.SUP on mockingly
 'One must leave the gate open for them to leave and not to mockingly protect them anymore'
 (m.publica.md)

3.4. The agreeing supine

Although in Standard Romanian the supine does not display agreement in any context, in the analysed varieties after the verb *a trebui* ('must, have to') the supine displays gender and number agreement with 3rd person subjects (the 1st and 2nd person subjects are excluded from the agreeing configurations), irrespective of the position of the subject, i.e. raised to the main clause (36a–b) or in post-supine position (36c–e); gender and number agreement is also attested in *tough*-constructions (37).

- (36) a. [situația]_{F.SG} trebuie de analizată_{F.SG}
 situation must DE_{SUP} analyse.SUP.F.SG
 'the situation must be analysed' (www.dejure.md)
- b. Totuși, [orice întrebare, temere, propunere]_{F.SG}
 anyway any question fear proposal
 trebuie de discutată_{F.SG} cu medicul
 must DE_{SUP} discuss.SUP.F.SG with physician.DEF.ACC
 'Anyway, any question, fear, proposal must be discussed with your physician' (odoras.com)
- c. că trebuie de rezolvată_{F.SG} [această problemă]_{F.SG}
 that must DE_{SUP} solve.SUP.F.SG this problem
 'that this problem must be solved' (protv.md)

- d. trebuie *de* *făcută*_{F.SG} [o cosmetică ușoară]_{F.SG}
 must DE_{SUP} make.SUP.F.SG a cosmetics light.F.SG
 ‘one must make a light cosmetics operation’ (999.md)
- e. trebuie *de* *făcute*_{F.PL} și câteva [observații critice]_{F.PL}
 must DE_{SUP} make.SUP.F.PL also a.few observations critical
 ‘one must also make a few critical observations’ (books.google.md)
- (37) are o muncă [greă]_{F.SG} *de* *făcută*_{F.SG}
 has a job hard.F.SG DE_{SUP} make.F.SG
 ‘He has a hard job’ (gandul.md)

3.5. Results and problems

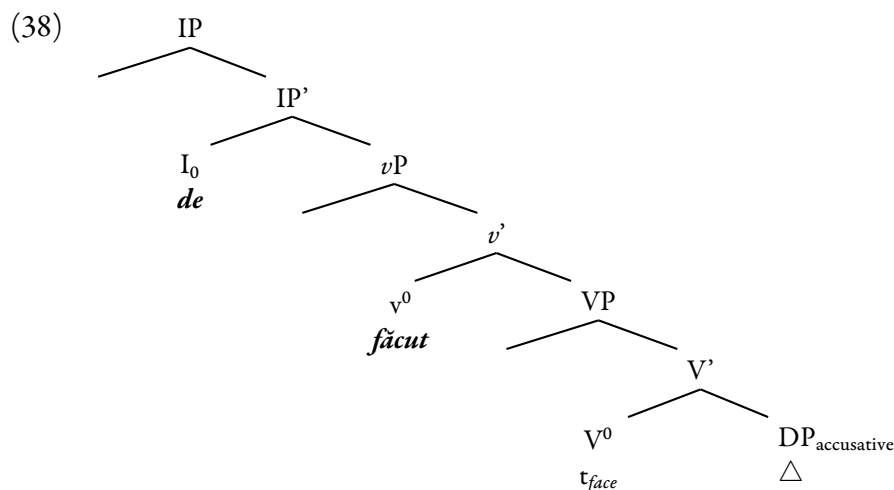
As we have seen in this section, the supine of the north-eastern varieties fundamentally contrasts with the Standard Romanian supine on the following points: (i) the extension of its distribution, (ii) its compatibility with pronominal clitics, the verbal negator *nu* and the aspectual clitic adverb *mai*, and (iii) gender and number agreement. In the next section, we set the evolution of the Romanian supine against the evolution of the inflected infinitive in other languages, and we put forward a formal analysis which accounts for the present-day behaviour of the supine in the north-eastern varieties of Romanian.

4. Analysis

In the analysis that follows, we adopt the currently accepted generative clausal structure, according to which clausal structure is split into three layers: the CP-layer (the functional domain of the complementizer, which accommodates complementizers, *wh*-phrases and other elements displaced to the left periphery), the IP-layer (the functional domain which hosts mood-tense-aspect projections and the pronominal clitic field; the projection of this domain is also responsible for nominative assignment), and the *v*P-layer (the lexical domain, where the verb and the core arguments are merged). Internal arguments are merged and case-marked in the lexical domain. By contrast, the external argument (the subject), although generated in the lexical domain (Koopman & Sportiche, 1991), is dependent on the projection of the TP phrase (included in the IP-domain) for nominative assignment (Chomsky, 1981; see Cornilescu, 2000 and Stan, 2005 for Romanian).

4.1. Standard Romanian supine

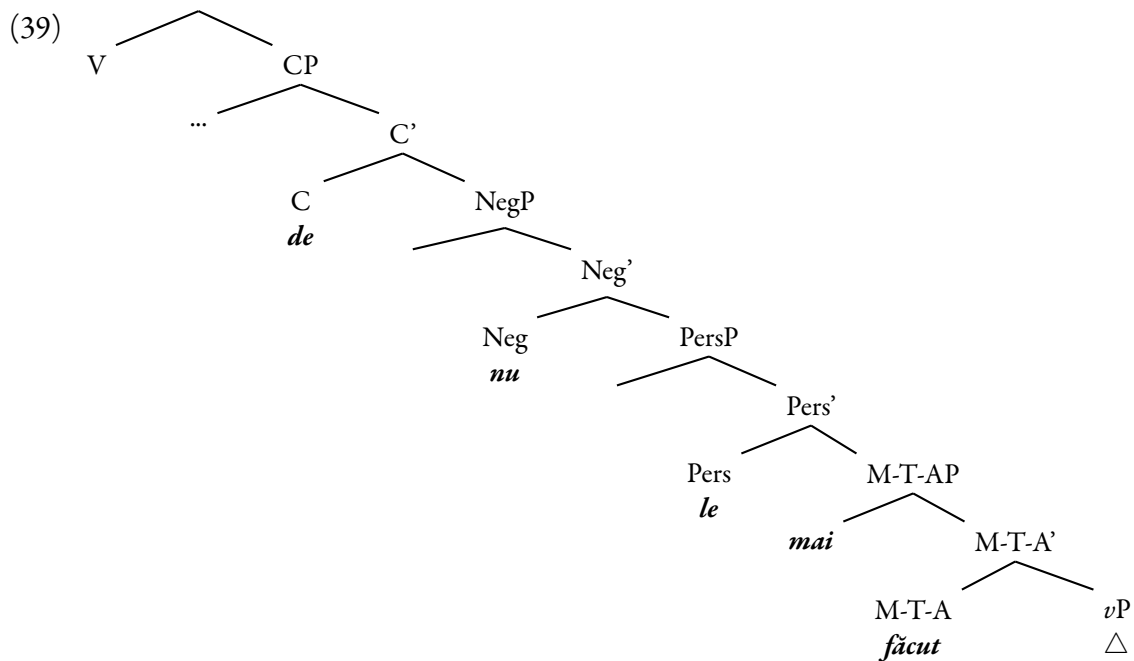
The syntactic diagnostics reviewed above (absence of subject, incompatibility with verbal negation, pronominal clitics and clitic adverbs) indicate that the supine has a reduced functional structure—cf. many proposals about structure of imperatives in many languages—, as proposed in (38):

According to this representation, in the functional structure of the supine the C-domain is not projected at all, and the I-domain (which, in Romanian, accommodates the negation phrase, the clitic-hosting person phrases, and the mood, tense, and aspect phrases ordered as such—see, for details, Nicolae, 2015) is defective: the NegP, the TP (responsible for nominative assignment) and the pronominal-clitic-hosting PersP are absent, the entire I-domain of the supine being occupied by the marker *de*. By contrast, the lexical domain *v*P is fully projected, as shown by the fact that the supine may take accusative direct objects (generated as sisters to V) and dative indirect objects (*S-a apucat [de trimis cadouri **copiilor**_{dative}]_{supine}* ‘He started sending gifts to the children’); indirect objects are also generated in the *v*P-domain, as specifiers of an Applicative phrase (ApplP) (i.e. *v* > Appl). The absence of the subject in (non-raising) supine configurations follows from the absence of the TP-projection in the functional structure of the supine: without a TP-projection, nominative assignment is not available, and the existence of a caseless nominal violates *The Case Filter* (Chomsky, 1981).

4.2. Dialectal supine

In contrast to the Standard Romanian supine, the dialectal supine has developed a richer functional structure, as shown in (39):

The functional structure of this supine is thus more similar to that of the finite clause, in which all functional layers, CP, IP and *v*P, are projected. The marker *de* has been pushed upwards in the structure, becoming a C-head; thus, in these varieties, we witness the reanalysis of this inflectional element as a complementizer. Furthermore, it appears that the C-domain has developed a left periphery which may accommodate focused and topicalized constituents (40) (Hill & Dragomirescu, 2014). However, these examples are ambiguous, because the boldfaced constituents can be also interpreted as modifying the main verb.

- (40) a. *și trebuie [cumva de le adus]*
 and must somehow DE_{SUP} CL.ACC.3PL bring.SUP
ca nimeni să nu știe
 that nobody SĂ_{SUBJ} not know.SUBJ.3SG
 ‘and one must bring them somehow, in order for no one to know’ (unimedia.info)

- b. Trebuie [*la bot de dat*]
 must at mouth DE_{SUP} give.PPLE
 ‘One must hit them in the mouth’ (www.timpul.md)

The I-domain is richer than in the standard language, accommodating at least the following phrases (specific to finite clauses with a fully articulated functional domain): the NegP, which hosts the clausal negator, the PersP (/Person-field), which accommodates pronominal clitics, and the AspP (/an Asp-field, *à la Cinque*, 1999), responsible for the merger of aspectual clitic adverbs. In the data examined so far, we have not encountered supines with their own nominative subject distinct from the subject of their selecting verb; thus, there is no significant empirical evidence for a nominative-assigning TP. In conclusion, while the functional structure of the dialectal supine is obviously richer, it is, however, impoverished in certain respects when compared to the structure of fully articulated finite clauses.

The full CP-status of the dialectal supine is further confirmed by the fact that it may undergo CP-topicalization:

- (41) a. dar [*de le adus*]_i trebuie t_i
 but DE_{SUP} CL.ACC.F.3PL bring.PPLE must
 ‘but bring them, one must’ (www.realizat.com)
 b. [*De le scris*]_i nu e greu t_i,
 DE_{SUP} CL.ACC.F.3PL write.PPLE not is hard
 am adăugat una
 AUX.PERF.1SG write.PPLE one
 ‘writing them isn’t hard, I added one’ (forum.softpedia.com)

4.3. The supine on the finiteness scale

The analysis of the dialectal supine from the perspective of the finiteness scale (24) put forward by *Ledgeway* (1998 and ssq.) indicates that this form behaves exactly like the Romance inflected infinitive, in that it displays all the features of a finite clause, except for the ability to take its own lexical subject. Consequently, the dialectal supine is characterized as [– Tense, + Agreement], which indicates that its I-domain, although featuring at least a NegP, a PersP (/Person-field), an AspP (/Asp-field), is still defective, i.e. its nominative-assigning TP is absent. In other words, the dialectal supine is morphologically finite (i.e., it displays morphological agreement), but syntactically non-finite (i.e., it is unable assign nominative case) (see *Ledgeway*, 2007).

5. Conclusions

This paper has examined the behaviour of the inflected supine attested in the north-eastern varieties of Romanian against the behaviour of the inflected infinitive attested in various Romance and non-Romance languages.

The analysis presented above allows us to formulate a few conclusions which concern, on the one hand, the category of ‘finiteness’ and its diachronic behaviour, and, on the other hand, the diachronic changes affecting the Romanian supine.

- (i) Owing to its array of heterogeneous morphological, syntactic and semantic features, ‘finiteness’ is one of the least understood linguistic concepts (*Ledgeway*, 2007). Furthermore, the diachronic changes affecting it are also incongruous. For example, in the passage from Old to Modern Neapolitan, the inflected infinitive has been replaced by the personal and canonical infinitives, while the Romanian supine, which has been morphologically invariable and had a reduced functional structure, has become an inflected ‘non-finite’ form with an enriched functional structure in the dialects examined. Thus, diachronically, the degree of finiteness of a certain verbal form may become enriched or impoverished.

Furthermore, it is clear that the label ‘infinitive’ covers forms with a different internal structure in different languages.

- (ii) As stressed in Section 2.4, the idea that the Romance inflected infinitive does not originate from the canonical infinitive, but rather from finite forms (subjunctive, indicative) is largely accepted. The inflected infinitive emerges from the canonical infinitive in non-Romance languages (Romeyka, Hungarian). From this perspective, Romanian is drawn closer to the non-Romance languages discussed here by its dialectal inflected supine, which emerged from the canonical supine.
- (iii) However, from the perspective of the diachrony of non-finite forms, there are however similarities between Romanian and other Romance languages. Consider the Portuguese canonical infinitive: in Old Portuguese, this form was not compatible with pronominal clitics and clausal negation (which underwent raising to the higher predicate), while the Modern Portuguese inflected infinitive is compatible with both negation and pronominal clitics. The Romanian supine is undergoing a similar path of diachronic change, as synthesized in (iv) below.
- (iv) The diachrony of the Romanian supine obviously involves an enrichment of the functional structure: projections like Negation, Person, and Aspect which are absent in the functional structure of the Standard Romanian supine become available in the north-eastern varieties. Agreement in contexts in which the supine is selected by the verb *a trebui* (‘must, have to’) or in *tough*-constructions, albeit poorly attested, indicates that acquisition of a full set of *phi*-features by the supine is well underway. Gender agreement makes the Romanian supine different from other non-finite forms in the Romance languages which show person and number agreement. The diachrony of the Romanian supine thus indicates that one possible path of syntactic change is enrichment of functional structure. This conclusion is somewhat surprising judging from what we know about syntactic change: traditional wisdom insists on the diachronic reduction of syntactic structures (cf., for example, Harris & Campbell, 1995, Chapter 7, *Processes that simplify biclausal structures*); the diachrony of the inflected non-finite forms illustrates the very opposite situation: enrichment of syntactic structure.
- (v) The supine marker *de* has an interesting diachronic path. At the point at which the ambiguous (verbal-nominal) supine grammaticalizes as a verbal supine, the preposition *de* is reanalysed as an inflectional head (Dragomirescu, 2013a,b), following a familiar path of grammaticalization, identified, for example, in the grammaticalization of the Dutch *te*-infinitive (Ijbema, 2002). The enrichment of the functional structure of the supine in the dialects triggers the reanalysis of the inflectional marker *de* as a complementizer: in other words, from the perspective of the representations in (38) and (39), the marker *de* an I-element in Standard Romanian, is “pushed up” and reanalysed as a C-head in the dialects. This path of diachronic change (inflectional marker > complementizer) is in agreement with the theory of syntactic change put forward by Roberts & Roussou (2003), according to which grammaticalization involves movement and subsequent reanalysis to the left, i.e. in a hierarchically higher position.

Acknowledgements

We would like to express our gratitude to the following colleagues who read our paper or discussed with us various problems addressed here: Adam Ledgeway, Martin Maiden, Gabriela Pană Dindelegan, and David Pesetsky. The first draft of the paper was presented at the MIT *LingLunch* on April 7, 2016; we are grateful to the MIT colleagues for their comments and suggestions.

Bibliography

- Bentley, D. (2014). *On the personal infinitive in Sicilian*, in: P. Benincà, A. Ledgeway, N. Vincent (eds), *Diachrony and Dialects. Grammatical Change in the Dialects of Italy*, Oxford University Press, Oxford, p. 96–115, [Crossref](#).
- Bossaglia, G. (2013). *Inflected/Non-inflected Infinitive Alternation in Causative and Perception Constructions of Contemporary European Portuguese: A Corpus-based study*, in “Procedia – Social and Behavioral Sciences”, vol. 95, p. 220–230, [Crossref](#).

- Carvalho, M.J. (2015). *Para a história do infinitivo flexionado português: uma abordagem semântico-pragmática*, in “Zeitschrift für romanische Philologie”, vol. 311, no. 3, p. 664–689, [Crossref](#).
- Chomsky, N. (1981). *Lectures on Government and Binding*, Foris, Dordrecht.
- Cinque, G. (1999). *Adverbs and Functional Heads: A Cross-Linguistic Perspective*, Oxford University Press, Oxford.
- Cornilescu, A. (2000). *The double subject construction in Romanian*, in: V. Motapanyane (ed.), *Comparative Studies in Romanian Syntax*, Elsevier, Amsterdam / Lausanne / New York / Oxford / Shannon / Singapore / Tokyo, p. 83–133.
- Cornilescu, A. & Cosma, R. (2010). *Remarks on the Romanian Verbal Supine and its German Equivalents*, talk given at *The Annual Conference of the Faculty of Foreign Languages and Literatures*, Universitatea din București, November 5–6.
- Dragomirescu, A. (2011). *The subject of the supine clause in Romanian and A-chains*, in “Revue roumaine de linguistique”, vol. LXI, no. 4, p. 371–392.
- Dragomirescu, A. (2013a). *Particularități sintactice ale limbii române în context romanic. Supinul*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, București.
- Dragomirescu, A. (2013b). *Du latin au roumain. Une nouvelle hypothèse sur l'origine du supin en roumain*, in “Revue de linguistique romane”, vol. 77, no. 305–306, p. 51–85.
- Dragomirescu, A. (2015). *Utilizări dialectale ale supinului*, in: R. Zafiu, I. Nedelcu (eds.), *Variația lingvistică: probleme actuale. Actele celui de al 14-lea Colocviu al Departamentului de Lingvistică*, I, Editura Universității din București, București, p. 39–48.
- Dragomirescu, A. & Hill, V. (2014). *A diachronic perspective on de-supine complements*, talk given at ACED, Universitatea din București, June 5–7.
- Gabinschi, M. (2010). *Formele verbale nepredicative nonconjunctivale ale limbii române (pe marginea tratării lor în gramatica oficială)*, Chișinău.
- Gamillscheg, E. (1970). *Studien zur Vorgeschichte einer romanischen Tempuslehre (= Sitzungsberichte der Kais. Akademie der Wissenschaften in Wien, Phil.-hist. Kl., 172. Bd., 6. Abhandlung.)*, Tubinger Beiträge zur Linguistik, Tübingen; 1st ed.: 1913.
- Groothuis, K. (2015). *The inflected infinitive in Romance*, talk given at the workshop *Romance Syntax. Comparative and Diachronic Perspectives*, Universitatea din București, November 27–28.
- Harris, A. & Campbell, L. (1995). *Historical Syntax in Cross-Linguistic Perspective*, Cambridge University Press, Cambridge, [Crossref](#).
- Hill, V. & Dragomirescu, A. (2014). *De-supine complements in Romanian: a paradigmatic view*, talk given at LSRL 44, May 2–4.
- Ijbema, A. (2002). *Grammaticalization and infinitival complements in Dutch*, LOT Publications, Utrecht, [\[online\]](#).
- Jones, M.A. (1992). *Infinitives with specified subjects in Sardinian*, in: C. L. Laeuffer, T. A. Morgan (eds), *Theoretical analyses in Romance linguistics*, John Benjamins, Amsterdam, p. 295–309, [Crossref](#).
- Jones, M. A. (1993). *Sardinian syntax*, Routledge, London.
- Jones, M. A. (2003). *Sintassi della lingua sarda: Sardinian syntax* (R. Bolognesi, Trans.), Condaghes, Cagliari.
- Kiss, K. (1987). *Configurationality in Hungarian*, Reidel, Dordrecht – Boston, [Crossref](#).
- Koopman, H. & Sportiche, D. (1991). *The Position of Subjects*, in “Lingua”, vol. 85, no. 2–3, p. 211–258, [Crossref](#).
- Ledgeway, A. (1998). *Variation in the Romance infinitive: the case of the Southern Calabrian inflected infinitive*, in “Transactions of the Philological Society”, vol. 96, no. 1, p. 1–61, [Crossref](#).
- Ledgeway, A. (2000). *A Comparative Syntax of the Dialects of Southern Italy: A Minimalist Approach*, Wiley-Blackwell, Oxford.
- Ledgeway, A. (2007). *Diachrony and Finiteness: Subordination in the Dialects of Southern Italy*, in: I. Nikolaeva (ed.), *Finiteness: Theoretical and Empirical Foundations*, Oxford University Press, Oxford, p. 335–365.
- Ledgeway, A. (2009). *Grammatica diacronica del napoletano*, Niemeyer, Tübingen.
- Lombard, A. (1974). *La langue roumaine. Une présentation*, Éditions Klincksieck, Paris.
- Loporcaro, M. (1986). *L'infinito coniugato nell'Italia centro-meridionale: ipotesi genetica e ricostruzione storica*, in “Italia dialettale”, vol. 49, p. 173–140.
- Madeira, A.-M. (1994). *On the Portuguese Inflected Infinitive*, in “UCL Working Papers in Linguistics”, 6, p. 179–203.
- Martins, A.M. (2006). *Aspects of infinitival constructions in the history of Portuguese*, in: R. Gess, D. Arteaga (eds), *Historical Romance Linguistics: Retrospective and perspective*, John Benjamins, Amsterdam, p. 327–355, [Crossref](#).
- Maurer, T.H., Jr. (1984). *O Infinito Flexionado Portugues: Estudo historico-descritivo*, Editora Nacional, Sao Paulo; 1st ed.: 1968.
- Mensching, G. (2000). *Infinitive Constructions with Specified Subjects. A Syntactic Analysis of the Romance Languages*, Oxford University Press, Oxford.
- Miller, D.G. (2003). *Where do conjugated infinitives come from*, in “Diachronica”, vol. 20, no. 1, p. 45–81, [Crossref](#).
- Miller, D.G. (2004). *The origin of the Welsh conjugated infinitive*, in “Diachronica”, vol. 21, no. 2, p. 329–350, [Crossref](#).
- Neamțu, G.G. (1980). *Despre construcția „a trebui + participiu”*, in “Limba română”, vol. XXIX, no. 5, p. 511–514.
- Nedjalkov, I.V. (1995). *Converbs in Evenki*, in: M. Haspelmath, E. König (eds), *Converbs in Cross-Linguistic Perspective. Structure and meaning of adverbial verb forms—adverbial participles, gerunds*, Mouton de Gruyter, Berlin – New York, p. 441–463.
- Nedjalkov, I.V. (1997). *Evenki*, Routledge, London – New York.

- Nicolae, A. (2015). *Ordinea constituenților în limba română: o perspectivă diacronică. Structura propoziției și deplasarea verbului*, Editura Universității din București, București.
- Pană Dindelegan, G. (2007). *Din nou despre participiu și supin*, in "Studii și cercetări lingvistice", vol. LVIII, no. 1, p. 163–173.
- Pană Dindelegan, G. (2008). *Supinul*, în: V. Guțu Romalo (ed.), *Gramatica limbii române*, I. Cuvântul, Editura Academiei Române, București, p. 509–524.
- Pană Dindelegan, G. (2011). *Din istoria supinului românesc*, in: R. Zafiu, C. Ușurelu, H. Bogdan Oprea (eds.), *Limba română – ipostaze ale variației lingvistice*, I, Editura Universității din București, București, p. 119–130.
- Pană Dindelegan, G. (2013). *The supine*, in: G. Pană Dindelegan (ed.), *The Grammar of Romanian*, Oxford University Press, Oxford, p. 233–245.
- Pires, A. (2002). *Cue-Based Change: Inflection and Subjects in the History of Portuguese Infinitives*, in: D. Lighfoot (ed.), *Syntactic Effects on Morphological Changes*, Oxford University Press, Oxford, p. 143–159, [Crossref](#).
- Raposo, E. (1987). *Case Theory and Infl-to-Comp: The Inflected Infinitive in European Portuguese*, in "Linguistic Inquiry", vol. 18, no. 1, p. 85–109.
- Rizzi, L. (1978). *A restructuring rule in Italian syntax*, in: S. J. Keyser (ed.), *Recent Transformational Studies in European Languages*, MIT Press, Cambridge, MA, p. 113–158.
- Roberts, I. & Roussou, A. (2003). *Syntactic Change. A Minimalist Approach to Grammaticalization*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Roberts, K. S. (ed.) (1953–1957). *An Anthology of Old Portuguese*, Livraria Portugal, Lisbon.
- Rodrigues, J. M. (1913). *O imperfeito do conjuntivo e o infinitivo pessoal no Portugues*, in "Academia das Sciencias de Lisboa: Boletim da Segunda Classe", 8, p. 72–93.
- Rosetti, Al. (1968). *Istoria limbii române de la origini până în secolul al XVII-lea*, Editura pentru Literatură, București.
- Rouveret, A. (1980). *Sur la notion de proposition finie. Gouvernement et inversion*, in "Langages", vol. 14, no. 60, p. 75–107, [\[online\]](#).
- Sandfeld, Kr. & Olsen, H. (1936). *Syntaxe roumaine. Emploi des mots à flexion*, I, E. Droz, Paris.
- Scida, E. (2004). *The inflected infinitive in Romance languages*, Routledge, New York – London.
- Sheehan, M. (2015). *Control of Inflected Infinitive in European Portuguese*, ms, [\[online\]](#).
- Sitaridou, I. (2014). *The Romeyka infinitive. Continuity, contact and change in the Hellenic varieties of Pontus*, in "Diachronica", vol. 31, no. 1, p. 23–73, [Crossref](#).
- Stan, C. (2005). *Categoria cazului*, Editura Universității din București, București.
- Tallerman, M. (1998). *The Uniform Case-licensing of Subjects in Welsh*, in "The Linguistic Review", vol. 15, no. 1, p. 69–133.
- Taylor, C. (2016). *Aspects of Clause Structure in Nicotereze. A Descriptive Account*, PhD dissertation, University of Cambridge.
- Terzi, A. (1997). *PRO and Null Case in Finite Clauses*, in "The Linguistic Review", vol. 14, no. 4, p. 335–360.
- Vincent, N., (1998). *On the grammar of inflected non-finite forms (with special reference to Old Neapolitan)*, in: L. Korzen, M. Herslun (eds), *Clause combining and text structure*, Samfundlitteretur, Copenhagen, p. 135–158.
- Willis, C. (1971). *An essential course in Modern Portuguese* (Revised edition), Nelson, Hong Kong.

Originea formelor verbale „nonfinite” cu flexiune: infinitiv vs supin

Adina Dragomirescu^{1,2*}, Alexandru Nicolae^{1,2*}

¹*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Calea 13 Septembrie 13, 050711 București, România*

²*Facultatea de Litere, Universitatea din București, Str. Edgar Quinet 5–7, 010017 București, România*

Despre articol

Istoric:

Primit 1 iunie 2016

Acceptat 11 iunie 2016

Publicat 1 august 2016

Cuvinte-cheie:

infinitiv cu flexiune

supin

schimbare diacronică

extinderea structurii sintactice

Rezumat

În acest articol ne ocupăm de două forme verbale care, deși considerate tradițional ca fiind „nonfinite”, prezintă flexiune/acord. Vom avea în vedere comportamentul și originea infinitivului cu flexiune din limbile romanice și din alte familii de limbi, pe care îl comparăm cu noul supin cu flexiune din limba română vorbită în nord-estul teritoriului românesc (Republica Moldova, Ucraina și nord-estul Moldovei). Scopul acestei cercetări este acela de a identifica traseele comune de evoluție a acestor forme verbale și de a propune o analiză formală pentru această transformare diacronică. Din perspectivă diacronică, analiza noastră arată că structura formelor nonfinite se poate extinde, o concluzie diferită de abordările tradiționale, care susțin în general că structura funcțională se simplifică diacronic. Traseul pe care îl propunem oferă sugestii și pentru analiza modificării statutului sintactic al mărcii de supin *de* în diacronie.

1. Introducere

În acest articol vom prezenta cele mai semnificative date lingvistice legate de infinitivul cu flexiune din limbile romanice și din limbi din afara familiei romanice, concentrându-ne asupra originii și a evoluției acestor forme, așa cum reies acestea din bibliografie. După aceea, ne vom îndrepta atenția asupra unor utilizări speciale, recente, ale supinului în graiul moldovenesc din Republica Moldova, Ucraina și nord-estul României¹. Aceste utilizări apropie supinul românesc de infinitivul cu flexiune din alte varietăți romanice. În fine, vom propune un scenariu care să explice atât inovațiile din morfosintaxa supinului românesc (extinderea structurii sale funcționale), cât și recategorizarea diacronică a mărcii de supin *de*.

Pornind de la datele pe care le vom prezenta, întrebările la care ne propunem să răspundem sînt următoarele:

- (i) în ce măsură este justificată includerea acestor forme verbale în categoria ‘nonfinit’?;
- (ii) care este relevanța originii și a evoluției acestor forme pentru comportamentul lor morfosintactic?;
- (iii) prin ce se definește infinitivul (și formele nonfinite în general): prin proprietățile legate de control, prin capacitatea de a avea subiect sau prin morfologie?;
- (iv) schimbările diacronice care afectează aceste forme conduc și la procese de gramaticalizare (în sens strict)?

Am ales să comparăm supinul românesc cu infinitivul cu flexiune din alte limbi deoarece, dintre formele verbale nonfinite din română, numai supinul tinde să-și atașeze mărci flexionare, infinitivul rămînînd neflexibil sub aspectul flexiunii de persoană și de număr. Analiza supinului românesc este utilă pentru a avea o imagine de ansamblu asupra conceptului ‘finit’, un concept încă destul de puțin înțeles în teoria sintactică, și asupra evoluției diacronice a acestei categorii (vezi [Ledgeway, 2007](#); [Vincent, 1998](#)).

* Adrese de corespondență: adina_drag@yahoo.com, nicolae_bibi@yahoo.com.

¹În acest articol, vom folosi cu supin exemple extrase de pe internet, însă am identificat structuri de acest tip și în corpusul personal al Valentinei Cojocaru și în corpusul inclus în lucrarea Klaus Bochmann (Hrsg.) (2004). *Gesprochenes Rumänisch in der Ukraine. Soziolinguistische Verhältnisse und linguistische Strukturen*, Leipziger Universitätsverlag, Leipzig.

2. Infinitivul cu flexiune

Înainte de a trece la prezentarea datelor din limbi care au infinitiv cu flexiune, este necesar să facem o precizare terminologică (urmîndu-l pe [Ledgeway, 1998](#)) și să distingem între *infinitivul 'personal'*, specific multor limbi, inclusiv românei (vezi [Mensching, 2000](#)), capabil de a avea propriul subiect lexical, în nominativ (1) și *infinitivul 'cu flexiune'* sau *'conjugat'*, specific unui număr mai limitat de limbi, care manifestă acord în persoană și în număr cu subiectul ori un alt tip de variație morfologică (2).

În acest articol, ne vom ocupa numai de infinitivul cu flexiune/conjugat, care este atestat în limbi diferite tipologic și genetic, precum: portugheza, galiciană, sardă, dialectele italienești din sudul Calabriei, napoletana veche, leoneza veche (dintre varietățile romanice) și maghiara, galeza, varietăți eschimoase, evenki (limbă din familia mancuro-tungusă) și, probabil, greacă.

[Miller \(2003\)](#) a formulat ipoteza că apariția infinitivului cu flexiune este determinată de prezența subiectului lexical (acceptat de infinitivul cu flexiune în contexte foarte limitate – [Ledgeway, 2000, 2007](#)), care are trăsături de acord cu subiectul (trăsături *phi*) inerente.

(1) Înainte de a veni *vara*_{subiect}, am muncit mult. (română)

(2) 'a cînta'

	Portugheză europeană	Portugheză braziliană	Galeză	Leoneză veche	Sardă	Napoletană veche
1SG	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>kantäre-po</i>	<i>cantare-Ø</i>
2SG	<i>cantar-es</i>		<i>cantar-es</i>	<i>cantar-es</i>	<i>kantäre-s</i>	<i>cantare-Ø</i>
3SG	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>cantar-Ø</i>	<i>kantäre-t</i>	<i>cantare-Ø</i>
1PL	<i>cantar-mos</i>	<i>cantar-mos</i>	<i>cantar-mos</i>	<i>cantar-mos</i>	<i>kantäre-mus</i>	<i>cantare-mo</i>
2PL	<i>cantar-des</i>		<i>cantar-des</i>	<i>cantar-des</i>	<i>kantäre-dzis</i>	<i>cantare-vo/ve</i>
3PL	<i>cantar-em</i>	<i>cantar-em</i>	<i>cantar-en</i>	<i>cantar-en</i>	<i>kantäre-n</i>	<i>cantare-no</i>

([Groothuis, 2015](#))

2.1. Limbile romanice

2.1.1. Portugheza

Dintre limbile romanice, infinitivul cu flexiune din portugheză (3) pare să fi beneficiat de cea mai multă atenție în bibliografie ([Raposo, 1987](#); [Madeira, 1994](#); [Pires, 2002](#); [Miller, 2003](#); [Martins, 2006](#); [Bossaglia, 2013](#); [Carvalho, 2015](#) i.a.). Așa cum se observă din (3b), infinitivul cu flexiune poate avea un subiect lexical propriu (vezi și [Rouveret, 1980](#)).

(3) a. Depois de *chegarem*, fugimos
după de sosi.INF.3PL am.fugit.1PL
'După ce au sosit ei, am fugit'

([Willis, 1971](#), p. 338, *apud* [Bentley, 2014](#), p. 96)

b. depois de *eles* *chegarem* viram as ruínas
după de ei.NOM sosi.INF.3PL au.văzut.3PL DEF ruinele
'după ce au sosit, au văzut ruinele'

([Willis, 1971](#), p. 338, *apud* [Ledgeway, 1998](#), p. 7)

[Groothuis \(2015\)](#) arată că infinitivul cu flexiune din portugheza europeană organizează o structură bipropozițională, pe baza a două teste: verbul principal și infinitivul au subiecte lexice distincte (4a) și pot fi modificate, concomitent, de același adverb (4b):

(4) a. *Nós* lamentamos *terem* *eles* recebido pouco dinheiro
noi regretăm avea.INF.3PL ei primit puțin bani
'Ne pare rău că au primit puțin bani'

([Raposo, 1987](#), p. 97)

- b. É *provavelmente* difícil os deputados *aprova**rem*
 este provável *grau* DEF *deputados* *aprova*.INF.3PL
provavelmente a *proposta*
 provável DEF *propunere*
 ‘Este provável difícil ca deputații să aprobe provável propunerea’
 (adaptat după Raposo, 1987, p. 97)

Între portugheza veche și cea modernă există diferențe semnificative în ceea ce privește distribuția infinitivului cu flexiune. În primul rînd, în timp ce în portugheza modernă această formă verbală poate apărea numai în propoziții subordonate (Raposo, 1987, p. 86), portugheza veche îl accepta deopotrivă în propoziții principale și în subordonate (Martins, 2006, p. 342). În al doilea rînd, între cele două stadii de limbă apar diferențe în ceea ce privește infinitivul selectat de verbe cauzative și de verbe de percepție directă: în timp ce infinitivul canonic este acceptat după aceste verbe în ambele stadii de limbă (5a), infinitivul cu flexiune nu este atestat în portugheza veche în aceste contexte, dar este perfect gramatical în portugheza actuală (5b) (vezi și Sheehan, 2015, care ajunge la rezultate mai puțin categorice); așadar, exemple de tipul celui din (5b) sînt neatestat în portugheza de dinainte de secolul al XV-lea, dar deja perfect gramaticale începînd cu secolul al XVI-lea (Martins, 2006).

- (5) a. Mandei/ Vi os polícias *prender* o ladrão
 am.trimis am.văzut DEF polițiști aresta.INF DEF hoțul
 b. Mandei/ Vi os polícias *prenderem* o ladrão
 am.trimis am.văzut DEF polițiști aresta.INF.3PL DEF hoțul
 ‘I-am făcut/i-am văzut pe polițiști arestîndu-l pe hoț’
 (Martins, 2006, p. 327)

Se pare că această distribuție se corelează cu alte trăsături ale infinitivului canonic, din structuri cu control sau cu ridicare. Dacă în portugheza veche negația verbală nu putea preceda infinitivul în aceste structuri, ci numai verbul principal, în portugheza modernă atît infinitivul, cît și verbul principal pot găzdui negația verbală. Așadar, exemplul (6a) este posibil în ambele faze de limbă, pe cînd (6b) este posibil numai în portugheza modernă. Un comportament asemănător caracterizează și cliticele pronominale, care, cu puțin excepții, se ridică la verbul principal în portugheza veche, dar au ambele opțiuni—fie rămîn *in situ*, lîngă infinitiv, fie se ridică la verbul principal—în portugheza modernă. Deci (7a) este atestat în ambele stadii ale portughezei, pe cînd (7b) este posibil numai în portugheza modernă. Această stare de lucruri conduce la ideea că structura sintactică a infinitivului era redusă, combinația [selector + infinitiv] prezentînd semnele unei ‘construcții restructurate’ (Rizzi, 1978).

- (6) a. O medico *não* o mandou beber vinho
 DEF doctor nu CL.ACC.M.3SG a.trimis bea.INF vin
 b. O medico mandou-o *não* beber vinho
 DEF doctor a.trimis=CL.ACC.M.3SG nu bea.INF vin
 ‘Doctorul nu l-a trimis să bea vin’

(Martins, 2006, p. 328)

- (7) a. Mandou-*lho* entregar
 a.trimis=CL.DAT.M.SG=CL.ACC dea.INF
 b. Mandou entregar-*lho*
 a.trimis dea.INF=CL.DAT.M.3SG=CL.ACC
 ‘L-a trimis să i-l dea’

(Martins, 2006, p. 328)

Martins (2006) arată că aceste fenomene sînt dovada unei schimbări de la o structură funcțională redusă a infinitivului la una mai extinsă. Vom reține ideea extinderii diacronice a structurii funcționale a formelor nonfinite pentru analiza supinului românesc din graiurile nord-estice.

2.1.2. Sarda

Informații importante despre infinitivul cu flexiune din sardă (8) apar mai ales la Jones (1992, 1993, 2003) și Miller (2003). În sardă, infinitivul cu flexiune, lipsit de autonomie temporală, nu are nici un profil morfologic distinct, fiind omonim cu o formă finită, conjunctivul imperfect. Această omonimie morfologică se explică prin faptul că ambele forme își au originea în conjunctivul imperfect latinesc (Jones, 1993, p. 278).

(8) ‘a cînta’

	Singular	Plural
1	<i>cantáre^{po}</i>	<i>cantáremus</i>
2	<i>cantares</i>	<i>cantáredzis</i>
3	<i>cantaret</i>	<i>cantaren</i>

(Jones, 1992, p. 298)

Diferența dintre cele două forme verbale se pare că este dată de tipul de complementizator care le introduce și de topica subiectului. În (9a) conjunctivul imperfect apare într-o propoziție introdusă de complementizatorul finit *ki*, iar subiectul este preverbal, pe cînd în (9b) infinitivul cu flexiune apare într-o propoziție nonfinită introdusă prin *a*, subiectul fiind postverbal (Jones, 1993, p. 279). Diferența de topică se asociază, de obicei, cu opțiuni diferite de deplasare a verbului în structura funcțională a propoziției (deplasare la flexiune sau la complementizator), ceea ce ar putea reprezenta o altă diferență între cele două forme.

- (9) a. non credío ki *Juanne* *ésseret* inoke
 nu credeam.SG că Ion fi.CONJ.IMPERF aici
 ‘Nu credeam că Ion e aici’

(Jones, 1993, p. 279)

- b. non kelio a *cantares* *tue*
 nu vreau.SG a cînta.INF.2SG tu.NOM
 ‘Nu vreau ca tu să cînți’

(Jones, 1992, p. 297)

În plus, distribuția celor două forme verbale nu este identică. Infinitivul cu flexiune este folosit atunci cînd subiectul acestuia are referință independentă (10a), dar este de regulă exclus în construcțiile cu control obligatoriu (10b).

- (10) a. devo accabbare custu travallu prima de ghiraret *su mere*
 trebuie.1SG termina.INF această treabă înainte de întoarce.INF.3SG DEF șef
 ‘Trebuie să termin această treabă înainte de a se întoarce șeful’

(Jones, 1993, p. 279)

- b. ?provo a *travallare^{po}*
 încerc a lucra.INF.1SG
 ‘Încerc să lucrez’

(Jones, 1993, p. 280)

2.1.3. Napoletana veche

Infinitivul cu flexiune din napoletana veche (studiat mai ales de Ledgeway, 2007, 2009, Vincent, 1998 și Miller, 2003) apare în două tipuri de contexte (Ledgeway, 2007, p. 338–339). În contextele cu control nonobligatoriu, este și infinitiv personal, adică poate avea subiect propriu (11a–b). În contextele cu control obligatoriu, nu are subiect diferit de subiectul propoziției principale și este lipsit de autonomie temporală (11c). În ambele ipostaze, este precedat de *a* sau *de*, care au fost analizate drept complementizatori. Are forme specifice numai la plural, formele de singular fiind omonime cu infinitivul canonic—vezi *supra*, Tabelul din (2). Presiunea paradigmei de singular, care cuprindea numai forme omonime cu

infinitivul canonic, a fost și motivul pentru care flexiunea infinitivului s-a pierdut și de la formele de plural (Ledgeway, 2007, p. 340–341).

- (11) a. ave plazuto a li nuostri Diey de **nuy** **esseremo** in questa parte
a plăcut DAT DEF noștri zei de noi fi.INF.1PL în aceste părți
‘zeilor noștri le-a plăcut ca noi să fim în aceste locuri’
(Ledgeway, 2009, p. 600)
- b. per **nuy** **averemo** ordene
pentru noi avea.INF.1PL ordine
‘pentru ca noi să primim ordine’
(Ledgeway, 2009, p. 922)
- c. se nui avertevamo de le **andarimo** appriesso
dacă noi am.considerat.PL de CL.ACC.3PL=merge.INF.1PL după
non ne scapava nissciu(n)o
nu CL.DAT.1PL=a.scăpat niciunul
‘dacă am fi avut intenția să mergem după ei, niciunul nu ar fi scăpat’
(Ledgeway, 2007, p. 338)

2.1.4. Dialecte italienești de sud

Deși lucrările tradiționale nu recunosc existența unui infinitiv cu flexiune în varietățile din sudul Calabriei, Ledgeway (1998) a demonstrat că propozițiile introduse prin *mu/ma/mi* (< lat. MODO) sînt infinitivale (vezi și Miller, 2003, Ledgeway, 2007), spre deosebire de cele introduse prin *ca-/chi-*, care sînt finite. Argumentele pentru statutul de mărci infinitivale ale reflexelor latinescului MODO (Ledgeway, 1998, 2007; vezi și Taylor, 2016 pentru o discuție despre MODO în nicotereze) sînt:

- (i) singura topică posibilă este subiect > MODO (12a), ceea ce înseamnă că MODO nu este complementizator, deoarece complementizatorii ocupă poziții superioare ierarhic subiectului în structura propozițională;
- (ii) MODO poate fi coocurent cu un alt complementizator, și anume *ca*, mai ales în propozițiile hortative (în (12b), *chimmu* < *ca* + *mu*);
- (iii) propozițiile introduse prin MODO nu au referință temporală proprie, timpul subordonatei fiind anaforic, adică determinat integral de timpul propoziției principale.

- (12) a. **vostra** **mama** mu vi **vidi** Cavaleri
dumneavoastră mamă INF vă vedea.INF.3SG domni
‘pentru ca mama dumneavoastră să vă vadă, domnule’
(Zungri, *Fiori Selvatici*, 1894, p. 125, apud Ledgeway, 1998, p. 24)
- b. vi promettu, si non vi pagu, **chimmu** moru schjettu!
vă promit dacă nu vă plăti.1SG COMP-INF muri.1SG burlac
‘Vă promit, dacă nu vă plătesc, (aș vrea să) mor burlac’
(Siderno, *Filocamo*, 1984, p. 41, apud Ledgeway, 1998, p. 30)

Așadar, MODO din varietățile vorbite în sudul Calabriei este o marcă de infinitiv, precum *a* și *de* din alte varietăți romane, iar forma verbală pe care o introduce este similară infinitivului cu flexiune.

2.2. Limbi nonromane

Există informații, destul de sumare, deci probabil incomplete, despre existența infinitivului cu flexiune și în limbi care nu aparțin familiei romane: greaca standard și dialectul romeika (greaca pontică, un dialect grecesc vorbit în estul Turciei), maghiara, evenki, galeza.

2.2.1. Greaca

În legătură cu greaca modernă standard, Miller (2003) vorbește despre o structură cvasiinfinitivală, asemănătoare cu cea din dialectele calabreze despre care am vorbit mai sus, precedată de particula *na* și care prezintă acord în persoană și număr cu subiectul. Totuși, în cele mai multe lucrări, aceste structuri au fost considerate conjunctive care au înlocuit infinitivul dispărut. Argumentele lui Miller (2003) sînt următoarele:

- (i) aceste structuri apar în contexte cu control obligatoriu (13);
- (ii) pe baza efectelor de tip *weak cross-over* se poate demonstra că subiectul formelor verbale introduse de *na* este PRO (14);
- (iii) propoziția subordonată poate fi dominată de un determinant/articol (14).

- (13) a. i Maria prospathi-s-e na diavas-i
 DEF Maria.NOM.SG a.încercat INF citi.3SG
 ‘Maria a încercat să citească’

- b. ? i Maria prospathise na divas-un
 DEF Maria.NOM.SG a.încercat INF citi.3PL
 ‘Maria a încercat ca ei să citească’

(Terzi, 1997, p. 338)

- (14) pion_i nevriaz-i to PRO_i na plen-i to aftokinito (tu) t_i
 cine supăra.3SG DEF INF spăla.3SG DEF mașină lui
 ‘pe cine supără spălarea mașinii’

(Terzi, 1997, p. 346)

Sistemul infinitival din dialectul romeika, studiat de Sitaridou (2014), se distinge de cel din greaca modernă standard prin două trăsături: infinitivul canonic și cel personal (capabil de a avea subiect lexical propriu) au fost conservate și a apărut o nouă formă, infinitivul cu flexiune (15).

- (15) ‘a spune’

	Singular	Plural
1	<i>ipina</i>	<i>ipiname</i>
2	<i>ipines</i>	<i>ipinete</i>
3	<i>ipine</i>	<i>ipinane</i>

Sitaridou (2014) explică apariția infinitivului cu flexiune în romeika prin apartenența acestei varietăți grecești la Sprachbund-ul caucazian.

2.2.2. Maghiara

Așa cum arată Miller (2003), maghiara are un infinitiv canonic, terminat în *-ni*, și un infinitiv cu flexiune, în structura căruia segmentul *-ni* este urmat de mărcile de persoană și de număr. Infinitivul cu flexiune este atestat încă din maghiara veche. În timp ce infinitivul canonic are un subiect controlat de tip PRO (16a), infinitivul cu flexiune are fie un subiect lexical, fie un subiect pronominal neexprimat, de tip *pro* (16b):

- (16) a. sikerült [PRO kinyit-ni az ajtó-t]
 a.reușit deschide.INF DEF ușă.ACC
 ‘a reușit deschiderea ușii’
- b. sikerült [pro kinyit-n-om az ajtó-t]
 a.reușit deschide.INF.1SG DEF ușă.ACC
 ‘Am reușit să deschid ușa’

(Kiss, 1987, p. 222)

2.3. Originea infinitivului cu flexiune

Miller (2003) a identificat două surse generale ale infinitivului cu flexiune: conjunctivul cu valoare finală (în limbile romanice și, probabil, în cele balcanice) și elemente pronominale care apar pe lângă o nominalizare (în maghiară, varietăți eschimose de vest, galeză). Analiza situației din diferite limbi arată că sursele sînt mai variate.

2.3.1. Infinitivul cu flexiune provenind din alte forme verbale

2.3.1.1. Pentru originea infinitivului cu flexiune din portugheză au fost propuse cel puțin trei ipoteze (discutate în Pires, 2002; Miller, 2003; Scida, 2004; Carvalho, 2015):

- (i) José Maria Rodrigues (1913) a arătat că infinitivul cu flexiune este un descendent direct al conjunctivului imperfect din latină, atît în ceea ce privește forma (17), cît și unele funcții; acest „conjunctiv” ar fi rămas în uz pînă în secolele al XV-lea – al XVI-lea (Ledgeway, 1998, p. 6).

(17) lat. AMAREMUS > ptg. amar-mos
iubi.INF.1PL
‘a iubi’

- (ii) Theodoro Henrique Maurer (1984) susține că infinitivul cu flexiune are la origine infinitivul personal (capabil de a avea subiect propriu), altfel spus, infinitivul cu flexiune s-a dezvoltat în mod analogic și spontan din infinitivul personal cu subiect în nominativ.
- (iii) Gamillscheg (1970), urmat și de Miller (2003), propune o ipoteză mixtă, conform căreia infinitivul cu flexiune a rezultat din suprapunerea dintre conjunctivul imperfect din latină și infinitivul romanic în contexte specifice:

(18) a. lat. Placuit (nōbis) vende-re
a.plăcut.3SG noi.DAT vinde.INF
‘ne-a plăcut a vinde’

b. lat.vulg. Placuit nobis *ut* venderemus
a.plăcut.3SG noi.DAT COMP vinde.CONJ.IMPERF.1PL
‘ne-a plăcut să vindem’
(Roberts, 1953–1957, p. 30–31)

c. lat.vulg. Placuit venderemus
a.plăcut vinde.CONJ.IMPERF.1PL
‘It was agreed that we sell’

d. ptg. agradou-nos vendermos
a.plăcut-ne vinde.INF.1PL
‘ne-a plăcut să vindem’

Așa cum arată Miller (2003), în latină, infinitivul (18a) și conjunctivul imperfect (18b) erau echivalente funcțional și se aflau în variație liberă în multe texte. Încă din latina timpurie, complementizatorul *ut* ‘că, să’ era frecvent omis, ca în (18c) (vezi Pires, 2002, p. 145). Infinitivul cu flexiune din portugheză are deci la bază structuri ca (18c), trecerea fiind favorizată de asemănarea formală a infinitivului canonic din latină și din portugheză (lat. *vendere*, ptg. *vender*) și de alte contexte comune de utilizare.

2.3.1.2. Infinitivul cu flexiune din napoletana veche provine din indicativul mai-mult-ca-perfect latinesc (Loporcaro, 1986; Ledgeway, 1998, p. 6; vezi însă opinia lui Martin Maiden, c.p., care respinge această ipoteză deoarece infinitivul cu flexiune păstrează tema imperfectivă din latină, și nu tema perfectivă de la care se formează mai-mult-ca-perfectul). Este interesant de remarcat că în napoletana veche toate formele nonfinite aveau variante cu flexiune, chiar dacă nu erau folosite cu aceeași frecvență pentru toate persoanele (Loporcaro, 1986, p. 173–174).

(19) AMA(VE)RAMU(s) > *amàramo* ‘iubiserăm’ > *amare-mo* /a’marəmə/ ‘iubi.INF.1PL’

2.3.1.3. În dialectul grecesc romeyka, infinitivul cu flexiune a apărut din infinitivul canonic, conform următorului scenariu, propus de [Sitaridou \(2014\)](#): în perioada medievală, este atestată o construcție formată din verbul *ixa* ‘am avut’ cu valoare contrafactivă plus infinitiv; apărînd în strictă adiacență cu verbul *ixa*, infinitivul și-a creat flexiune analogică, identică cu cea de aorist a verbului *ixa* (20). Analogia a fost favorizată și de identitatea formală dintre flexiunea infinitivului canonic și persoana a III-a a aoristului. Ulterior, infinitivul cu flexiune s-a extins drept complement al verbelor modale și, dat fiind că în romeyka nu există complementizatori, și în alte contexte (după verbe voliționale, cauzative și de percepție).

- (20) a. *ixe ipina*
a.avut spune.AOR.INF.1SG
‘dacă aș fi spus’
b. *ixe ipines*
a.avut spune.AOR.INF.2SG
‘dacă ai fi spus’

2.3.2. Infinitivul cu flexiune provenind din alte clase de cuvinte

2.3.2.1. În galeză, infinitivul cu flexiune este rezultatul reanalizei unor prepoziții cu flexiune (21a) ca acord al infinitivului (21b) ([Miller, 2004](#)). Galeza nu are o formă de infinitiv cu o marcare morfologică specifică, dar are substantive verbale care uneori sînt însoțite de prepoziția *i* ‘la’. Infinitivul cu flexiune a apărut, așadar, din combinația dintre marca *i*, mărcile de acord și substantivul verbal, întregul complex avînd astfel flexiune de persoană, iar prepoziția *i* fiind reanalizată ca marcă de infinitiv (22).

- (21) a. *i-daw* ‘la el’ (galeza medie)
b. *i-ddo* ‘la-3SG.M’ (galeza modernă)
(22) *death y dyn [i-ddynt ei gweld hi]*
a.venit DEF om la.3PL 3SG.F vedea.NONFIN ea
‘a venit omul, pentru ca ei să o poată vedea’
([Tallerman, 1998](#), p. 119)

2.3.2.2. În fine, în evenki, infinitivul cu flexiune (23b) are ca sursă mărcile posesiei nominale (23a), care au devenit mărci de acord ([Miller, 2003](#)).

- (23) a. Nume + mărci de posesie ([Nedjalkov, 1995](#), p. 443; [1997](#), p. 143)
d'u-v ‘casa mea’ *d'u-vun* ‘casa noastră’
d'u-s ‘casa ta’ *d'u-sun* ‘casa voastră’
d'u-n ‘casa lui/ei’ *d'u-tyn* ‘casa lor’
b. Infinitive cu flexiune/acord (*-raki-* = sufix nonfinit; *baka-* ‘a găsi’)
baka-raki-v ‘a găsi eu’ *baka-raki-vun* ‘a găsi noi’
baka-raki-s ‘a găsi tu’ *baka-raki-sun* ‘a găsi voi’
baka-raki-n ‘a găsi el/ea’ *baka-raki-tyn* ‘a găsi ei/ele’

2.4. Rezultate și probleme

În urma prezentării datelor legate de infinitivul cu flexiune din diferite limbi și de originea acestuia se pot formula cîteva observații generale:

- (i) nu numai infinitivul, ci și alte forme verbale nonfinite au variante cu flexiune/acord cu subiectul în diverse limbi; în continuare, vom demonstra că și supinul românesc intră în categoria formelor „nonfinite” care au o variantă fără flexiune și una cu flexiune;
- (ii) infinitivul cu flexiune din limbile romanice nu provine din infinitivul canonic, ci din forme verbale finite (conjunctiv, indicativ); încadrarea acestor forme verbale în categoria ‘infinitiv’ s-a făcut mai degrabă din considerente distribuționale (sintactice) decît morfologice;

- (iii) dintre limbile analizate, se pare că infinitivul cu flexiune s-a dezvoltat din infinitivul canonic numai în romeyka și în maghiară, limbi pentru care eticheta ‘infinitiv cu flexiune’ pare mai potrivită; vom arăta că supinul românesc cu flexiune este o extindere a supinului canonic, ceea ce face ca româna să nu semene cu limbile romanice, ci mai degrabă cu varietăți grecești ori cu maghiara.

De asemenea, având în vedere datele prezentate, ne putem întreba ce este, de fapt, o formă nonfinită și ce este, de fapt, un infinitiv? Cum deosebim un infinitiv cu flexiune de un conjunctiv, în condițiile în care ambele forme pot avea flexiune și pot atribui cazul nominativ subiectului? Este adevărat că infinitivul canonic este nonfinit în sens morfologic (vezi [Ledgeway, 2007](#), p. 336 pentru conceptul de ‘finitudine morfologică’), adică nu prezintă acord în persoană și număr cu subiectul, dar infinitivul cu flexiune este o formă finită din punct de vedere morfologic. Posibile răspunsuri la multe dintre aceste întrebări derivă dintr-o viziune scalară asupra conceptului ‘finit’ ([Ledgeway, 1998](#), p. 8), redată prin schema din (24).

- (24) a. [+ Timp, + Acord] → propoziții finite (la trecut, prezent, viitor)
 b. [+ Timp, – Acord] → infinitiv personal (cu subiect propriu)
 c. [– Timp, + Acord] → infinitiv cu flexiune (cu subiect controlat)
 d. [– Timp, – Acord] → infinitiv canonic

În această schemă, (a) și (d) reprezintă opțiunile nemarcate, prezente în foarte multe limbi, iar (b) și (c) reprezintă puncte de variație interlingvistică semnificativă (vezi, pentru detalii, și [Ledgeway, 2000, 2007](#)). În secțiunea de analiză, vom identifica locul supinului românesc în această schemă.

3. Supinul românesc: standard vs dialectal

Se știe că supinul românesc este o formă nonfinită în sens strict, adică nu prezintă variație morfologică și, în general, nu acceptă subiect lexical, cu câteva excepții ([Pană Dindelegan, 2011](#); [Dragomirescu, 2011](#)). Distribuția sa este limitată la anumite contexte sintactice ([Pană Dindelegan, 2008, 2013](#); [Dragomirescu, 2013a,b](#)). Alte trăsături relevante ale supinului verbal românesc sînt: posibilitatea de a avea obiect direct în acuzativ (25a), incompatibilitatea cu clitice pronominale (25b), cu negația propozițională (25c) și cu semiadverbe aspectuale (25d). Cliticele pronominale, negația și semiadverbele se ridică obligatoriu la verbul principal (25e).

- (25) a. Termină *de scris* **articolul**.
 b. *Termină *de îl scris*.
 c. *Termină *de nu / ne- scris* articolul.
 d. *Termină *de mai scris*.
 e. **Nu îl mai** termină *de scris*.

În unele varietăți vorbite în Republica Moldova, în Ucraina și în nord-estul României, supinul are însă un comportament diferit, manifestat prin:

- (i) extinderea distribuției la alte contexte decît cele din româna standard;
 (ii) posibilitatea de a găzdui clitice pronominale, negație verbală și semiadverbe aspectuale în anumite contexte;
 (iii) posibilitatea de a se acorda cu subiectul, atunci cînd apare pe lîngă verbul *a trebui* sau de a primi acord după *e greu de*.

3.1. Combinarea cu clitice pronominale

Capacitatea supinului din varietățile nord-estice ale românei de a găzdui clitice a fost observată de [Gabinschi \(2010\)](#) și analizată de [Dragomirescu & Hill \(2014\)](#) și [Dragomirescu \(2015\)](#). Această disponibilitate a supinului se manifestă:

- (i) după verbe modale ca *a avea* (folosit personal), *a trebui*, *a putea* (folosite impersonal):
- (26) a. Rusia are *de ne plătit* daune (historia.ro)
 b. Avem *de ne plătit* impozitele (www.bistriteanul.ro)
 c. mai aveți *de îi adus* pe mama și tata lui Liliana (ziarulnational.md)
- (27) a. Trebuie *de le făcut* observație urgent (inprofunzime.md)
 b. trebuie *de le lăsat* poarta deschisă spre plecare (m.publica.md)
 c. Trebuie identificat persoane influente și *de le convins* să vină în board (www.civic.md)
- (28) a. cîte argumente se poate *de le adus* contra lui Ghimpu (www.publika.md)
 b. se poate *de le aruncat* (www.publika.md)
- (ii) după verbe aspectuale ca *a se apuca de*, *a termina*, *a se opri*:
- (29) a. mă gîndesc să mă apuc *de le citit* (jurnalul-unei-cititoare.blogspot.com)
 b. după ce termini *de le arătat* camerele (hd.portaltv.ro)
 c. nu m-am oprit *de le luat* (www.naturaplant.ro)
- (iii) după verbe conative ca *a încerca*:
- (30) ca aceste răspunsuri să merite de încercat *de le căutat* (www.opinii.md)
- (iv) după *e greu de* (așa-numitele ‘*tough-constructions*’):
- (31) a. eu cred că acestea mici e mai greu *de le făcut* (www.torrentsmd.com)
 b. bune sfaturi, greu *de le urmat* (blogs.fanbox.com)
- (v) după adjective apte de a lua complementele introduse prin prepoziția *de*:
- (32) demne *de le urmat* (ro-ro.facebook.com)
- (vi) în tipare de tematizare a predicăției:
- (33) că *de le pus* în geantă, tot vreau să le pun de vreo săptămînă (www.miresici.ro)

În aceste exemple se poate observa și o altă trăsătură a supinului din varietățile nord-estice, anume extinderea distribuției după verbul modal *a putea* (folosit impersonal) și după verbul conativ *a încerca* (situații neatestate în alte zone). În plus, după verbul modal *a trebui* se folosește numai supinul cu *de*, spre deosebire de limba standard, în care se folosește, în mod excepțional, supinul fără *de* sau participiul (vezi, pentru detalii, Sandfeld & Olsen, 1936, p. 281; Rosetti, 1968, p. 258; Lombard, 1974, p. 301; Neamțu, 1980, p. 512–513; Pană Dindelegan, 2007, p. 170–171, 2011, p. 121; Dragomirescu, 2013a, p. 36–38, 2015).

3.2. Combinarea cu negația verbală

În timp ce supinul din româna standard acceptă numai combinarea cu prefixul negativ *ne-*, dar nu și cu negația verbală *nu* (vezi și Cornilescu & Cosma, 2010, pentru o interpretare diferită a negației *ne-*), în varietățile nord-estice supinul este compatibil cu negația verbală *nu*:

- (34) a. Sînt multe de spus, multe *de nu le spus* (sorinels.blogspot.ro)
 b. trebuia *de nu le pus* pampers (hainutebebe.com)

3.3. Combinarea cu semiadverbe aspectuale

Spre deosebire de limba standard, supinul din varietățile nord-estice se poate combina cu semiadverbe aspectuale:

- (35) Așa că trebuie de le lăsat poarta deschisă spre plecare și *de nu-i mai netezit* pe bășcălie (m.publica.md)

3.4. Supinul acordat

Deși în româna standard supinul nu prezintă acord în niciun context, în varietățile nord-estice, după verbul *a trebui*, supinul se acordă în gen și număr cu subiectul (de persoana a III-a; celelalte persoane sînt excluse din structurile cu acord), indiferent dacă acesta este ridicat în propoziția principală (36a–b) sau este postpus supinului (36c–e); acordul în gen și număr apare și în construcțiile de tipul *e greu de* (37).

- (36) a. [situația]_{F.SG} trebuie *de analizată*_{F.SG} (www.dejure.md)
 b. Totuși, [orice întrebare, temere, propunere]_{F.SG} trebuie *de discutată*_{F.SG} cu medicul (odoras.com)
 c. că trebuie *de rezolvată*_{F.SG} [această problemă]_{F.SG} (protv.md)
 d. trebuie *de făcută*_{F.SG} [o cosmetică ușoară]_{F.SG} (999.md)
 e. trebuie *de făcute*_{F.PL} și cîteva [observații critice]_{F.PL} (books.google.md)
- (37) are o muncă [greă]_{F.SG} *de făcută*_{F.SG} (gandul.md)

3.5. Rezultate și probleme

Așa cum am văzut în această secțiune, supinul din varietățile nord-estice se deosebește fundamental de cel din româna standard prin: extinderea distribuției, compatibilitatea cu cliticele pronominale, compatibilitatea cu negația verbală *nu* și cu semiadverbul aspectual *mai* și prin acordul în gen și număr.

În următoarea secțiune, vom încerca să încadrăm evoluția supinului românesc în contextul evoluției infinitivului cu flexiune din alte limbi și să propunem o analiză formală pentru schimbarea de comportament sintactic prin care trece în prezent supinul din varietățile nord-estice ale românei.

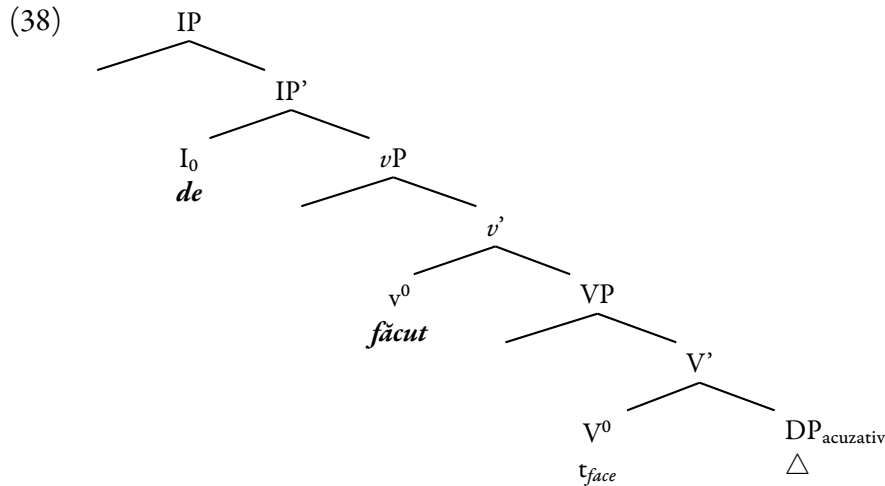
4. Analiza

În analiza noastră, adoptăm cadrul teoretic folosit în mod curent în modelul generativ actual, cu o structură a propoziției scindată în trei domenii: CP (domeniul funcțional al complementizatorului, care cuprinde complementizatorii, elementele *wh*- și alte elemente dislocate găzduite de periferia stîngă a aces-tuia), IP (domeniul funcțional cuprinzînd flexiunea verbală și cliticele pronominale, responsabilă, între altele, de atribuirea nominativului) și *v*P (domeniul lexical, responsabil de generarea verbului și a argumen-telor). Argumentele interne se generează și sînt marcate cazual în domeniul lexical. În schimb, argumentul extern (subiectul), deși generat în domeniul lexical (Koopman & Sportiche, 1991), depinde de proiecția de timp generalizată (TP), care face parte din domeniul IP, pentru a fi marcat cu cazul nominativ (Chomsky, 1981; vezi Cornilescu, 2000 și Stan, 2005 pentru română).

4.1. Supinul din româna standard

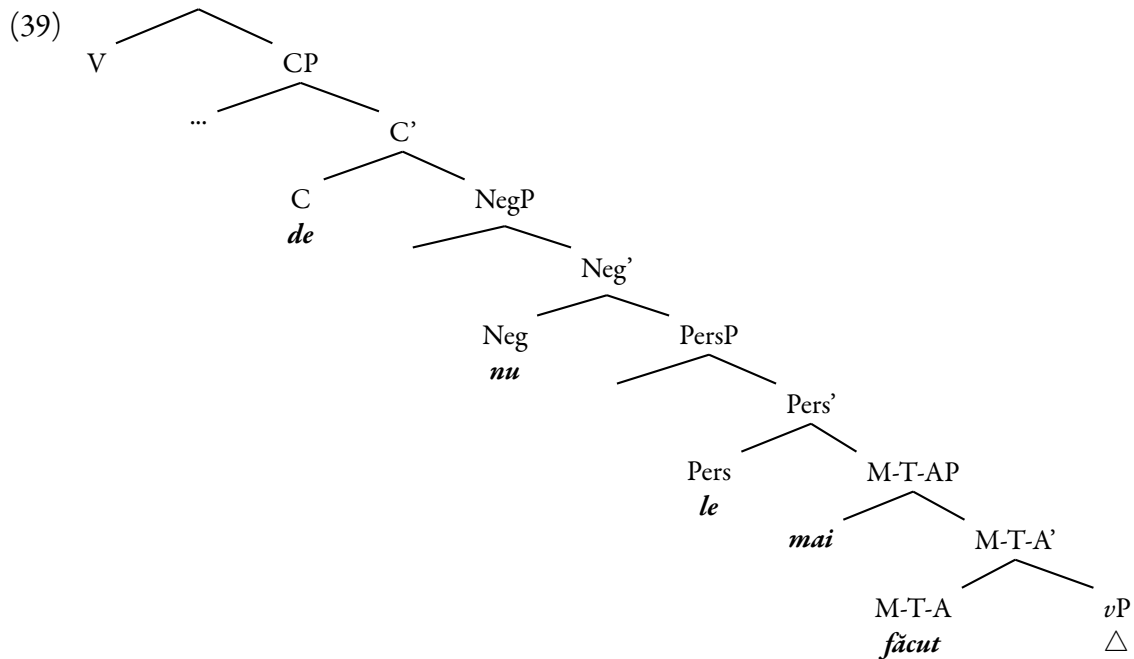
Avînd în vedere comportamentul sintactic al supinului din româna standard (absența subiectului, incompatibilitatea cu negația verbală, cu cliticele pronominale, cu semiadverbele aspectuale), presupunem că această formă verbală, într-adevăr nonfinită, are o structură funcțională redusă—așa cum s-a propus pentru imperativul din multe limbi—, ca în (38).

Din această schemă, reiese că, în structura supinului, domeniul C nu este proiectat, iar domeniul I (care în română găzduiește proiecțiile de negație, de persoană, de mod, de timp și de aspect, ordonate astfel—vezi pentru detalii Nicolae, 2015) este deficitar: lipsește complet proiecția de Negație, cea de Timp, responsabilă de atribuirea nominativului și cea de Persoană, responsabilă pentru găzduirea cliticelor pronominale; așadar, întregul spațiu flexionar al supinului este ocupat de marca de supin *de*. În schimb, domeniul lexical de sub *v*P este complet, ceea ce se traduce prin compatibilitatea supinului cu obiectul direct (generat ca soră a verbului lexical) și cu obiectul indirect (*S-a apucat de trimis cadouri copiilor*), introdus ca specificator al unui grup aplicativ (ApplP) situat sub *v*P (i.e. *v* > Appl). Absența subiectului (în structuri fără ridicare) se explică prin absența proiecției de timp: fără proiecția de timp, subiectul nu poate primi cazul nominativ, iar un nominal nemarcat cazual încalcă Filtrul de Caz (Chomsky, 1981).

4.2. Supinul dialectal

Așa cum se vede din schema din (39), supinul folosit în varietățile din nord-est ale românei și-a dezvoltat o structură propozițională completă.

Structura funcțională a acestui supin este, așadar, similară structurii propoziției finite, în care sînt proiectate toate cele trei domenii: CP, IP și *vP*. Domeniul C este ocupat de marca de supin *de*, care în aceste varietăți a fost reanalizată din marcă situată în domeniul flexionar în complementizator. În plus, se pare că domeniul CP și-a dezvoltat și o periferie care poate găzdui constituenți focalizați și topicalizați (40) (Hill & Dragomirescu, 2014). Exemplele de mai jos sînt, în orice caz, ambigue, întrucît constituenții evidențiați prin caractere aldine pot fi interpretați ca depinzînd de predicatul principal.

- (40) a. și trebuie [*cumva de le adus*] ca nimeni să nu știe (unimedia.info)
 b. Trebuie [*la bot de dat*] (www.timpul.md)

Domeniul funcțional I dispune de multe dintre proiecțiile funcționale ale unei propoziții finite: proiecția de Negație, care găzduiește negația verbală, proiecția de Persoană, care găzduiește cliticale pronominale, proiecția de Aspect (/un cîmp aspectual, *à la* Cinque, 1999), care găzduiește semiadverbul aspectual *mai*.

Din datele de pînă acum, nu există dovezi pentru existența unei proiecții de Timp: nu am identificat exemple cu supin avînd un subiect propriu în nominativ, diferit de subiectul verbului principal. În concluzie, deși structura funcțională a supinului dialectal este mai bogată decît a celui din româna standard, aceasta este totuși mai redusă sub anumite aspecte decît cea a propozițiilor finite.

Statutul propozițional al supinului dialectal este confirmat însă și de faptul că poate apărea în structuri cu topicalizare a propoziției subordonate (*CP-topicalization*):

- (41) a. dar [*de le adus*]_i trebuie t_i (www.realizat.com)
 b. [*De le scris*]_i nu e greu t_i, am adăugat una (forum.softpedia.com)

4.3. Supinul pe scara finitudinii

Încercînd să încadrăm supinul dialectal în schema din (24), propusă de **Ledgeway (1998)** și revizuită în lucrările ulterioare, observăm că acesta se comportă exact ca infinitivul cu flexiune din limbile romanice, avînd toate trăsăturile specifice unei propoziții finite, mai puțin capacitatea de a avea subiect lexical propriu. Așadar supinul dialectal ar avea trăsăturile [– Timp, + Acord], ceea ce înseamnă că domeniul său flexionar, deși dispune de proiecții de Negație, de Persoană, de Aspect etc. este încă incomplet, deoarece îi lipsește proiecția de Timp, responsabilă de legitimarea unui subiect propriu. Cu alte cuvinte, supinul dialectal este o formă finită din punct de vedere morfologic (adică se acordă), dar nonfinită din punct de vedere sintactic (pentru că nu poate atribui cazul nominativ) (vezi **Ledgeway, 2007**).

5. Concluzii

În acest articol, am analizat comportamentul supinului cu flexiune din varietățile nord-estice ale românei prin comparație cu cel al infinitivului cu flexiune din diferite varietăți romanice și nonromanice.

În urma analizei, am ajuns la cîteva concluzii care privesc, pe de o parte, categoria ‘finit’ și manifestarea ei diacronică și, pe de altă parte, evoluția supinului românesc.

- (i) Categoria ‘finit’ este unul dintre conceptele lingvistice cel mai puțin înțelese, care are manifestări morfologice, sintactice și semantice divergente (**Ledgeway, 2007**). Categoria ‘finit’ prezintă manifestări diacronice foarte diferite. De exemplu, în trecerea de la napoletana veche la cea modernă, infinitivul cu flexiune a fost înlocuit de infinitivul canonic, în timp ce supinul românesc, invariabil și cu o structură funcțională redusă pînă în prezent, devine, dialectal, o formă „nonfinită” cu flexiune și cu o structură funcțională îmbogățită. Așadar, diacronic, o formă verbală poate să își diminueze sau să își amplifice gradul de finitudine. În plus, este clar că ‘infinitivul’ din diferite limbi acoperă realități lingvistice destul de diferite.
- (ii) Așa cum am subliniat în Secțiunea 2.4, este larg acceptată ideea că infinitivul cu flexiune din limbile romanice nu își are originea în infinitivul canonic, ci în forme verbale finite (conjunctiv, indicativ). Infinitivul cu flexiune provine din infinitivul canonic în limbi nonromanice (romeyka, maghiara). Din acest punct de vedere, româna, care are, dialectal, un supin cu structură funcțională extinsă și cu flexiune dezvoltat din supinul canonic, se aseamănă mai mult cu limbile nonromanice pe care le-am discutat.
- (iii) Din perspectiva schimbărilor diacronice ale formelor nonfinite, româna se aseamănă totuși și cu limbile romanice. Dacă avem în vedere faptul că infinitivul canonic din portugheza veche nu era compatibil cu cliticele pronominale și cu negația, acestea fiind obligate să se ridice la verbul principal, iar cel din portugheza modernă poate găzdui și clitice pronominale, și negație, observăm că și procesul prin care trece supinul românesc urmează un traseu asemănător, sintetizat în (iv).
- (iv) Evoluția supinului românesc presupune, în mod evident, o lărgire a structurii funcționale, proiecții (ca Negația, Persoana, Aspectul) absente din româna standard activîndu-se în varietățile nord-estice. Fenomenul de acord al supinului în construcții cu verbul *a trebui* și după *e greu de*, încă slab atestat, dovedește că supinul tinde să își completeze inventarul de trăsături *phi* (morfologice). Acordul în gen face

ca supinul românesc să difere de alte forme nonfinite cu flexiune din limbile romanice, care manifestă acord în persoană și în număr. Evoluția supinului românesc arată că îmbogățirea structurii funcționale este un tipar posibil de schimbare sintactică. Această concluzie este destul de surprinzătoare, având în vedere ceea ce se știe despre schimbarea sintactică: în lucrările tradiționale se insistă asupra reducerii diacronice a structurilor sintactice (vezi, de exemplu, capitolul 7 din Harris & Campbell, 1995, *Procese care simplifică structurile bipropoziționale*); evoluția formelor nonfinite cu flexiune ilustrează exact situația opusă: îmbogățirea structurii funcționale.

- (v) Marca de supin *de* are un traseu istoric interesant. În momentul gramaticalizării supinului verbal din supinul ambiguu (verbo-nominal), *de* este reanalizat din prepoziție în marcă flexionară (Dragomirescu, 2013a,b), urmînd un tipar de gramaticalizare cunoscut, identificat, de pildă, și pentru infinitivele cu *te* din neerlandeză (Ijbema, 2002). Extinderea structurii funcționale a supinului determină reanaliza mărcii *de* drept complementizator; cu alte cuvinte, din perspectiva structurilor din (38) și (39), *de* ocupă în dialectele de nord-est o poziție superioară (centru C) în comparație cu *de* din limba standard (centru flexionar). Această schimbare diacronică, din marcă situată în domeniul flexionar în complementizator, este în acord cu teoria schimbării sintactice propusă de Roberts & Roussou (2003), conform căreia procesul de reanaliză / gramaticalizare presupune deplasarea / generarea / reinterpretarea elementului gramaticalizat într-o poziție superioară ierarhic.

Mulțumiri

Adresăm calde mulțumiri profesorilor/colegilor care ne-au citit articolul sau au discutat cu noi diferite probleme: Adam Ledgeway, Martin Maiden, Gabriela Pană Dindelegan, David Pesetsky. Prima versiune a acestei lucrări a fost prezentată la MIT în cadrul conferințelor *LingLunch*, pe 7 aprilie 2016; mulțumim colegilor de la MIT pentru comentarii și sugestii.

Bibliografie

- Bentley, D. (2014). *On the personal infinitive in Sicilian*, în: P. Benincà, A. Ledgeway, N. Vincent (eds), *Diachrony and Dialects. Grammatical Change in the Dialects of Italy*, Oxford University Press, Oxford, p. 96–115, [Crossref](#).
- Bossaglia, G. (2013). *Inflected/Non-inflected Infinitive Alternation in Causative and Perception Constructions of Contemporary European Portuguese: A Corpus-based study*, în „*Procedia – Social and Behavioral Sciences*”, vol. 95, p. 220–230, [Crossref](#).
- Carvalho, M.J. (2015). *Para a história do infinitivo flexionado português: uma abordagem semântico-pragmática*, în „*Zeitschrift für romanische Philologie*”, vol. 311, nr. 3, p. 664–689, [Crossref](#).
- Chomsky, N. (1981). *Lectures on Government and Binding*, Foris, Dordrecht.
- Cinque, G. (1999). *Adverbs and Functional Heads: A Cross-Linguistic Perspective*, Oxford University Press, Oxford.
- Cornilescu, A. (2000). *The double subject construction in Romanian*, în: V. Motapanyane (ed.), *Comparative Studies in Romanian Syntax*, Elsevier, Amsterdam / Lausanne / New York / Oxford / Shannon / Singapore / Tokyo, p. 83–133.
- Cornilescu, A. & Cosma, R. (2010). *Remarks on the Romanian Verbal Supine and its German Equivalents*, comunicare la *The Annual Conference of the Faculty of Foreign Languages and Literatures*, Universitatea din București, 5–6 noiembrie.
- Dragomirescu, A. (2011). *The subject of the supine clause in Romanian and A-chains*, în „*Revue roumaine de linguistique*”, vol. LXI, nr. 4, p. 371–392.
- Dragomirescu, A. (2013a). *Particularități sintactice ale limbii române în context romanic. Supinul*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, București.
- Dragomirescu, A. (2013b). *Du latin au roumain. Une nouvelle hypothèse sur l'origine du supin en roumain*, în „*Revue de linguistique romane*”, vol. 77, nr. 305–306, p. 51–85.
- Dragomirescu, A. (2015). *Utilizări dialectale ale supinului*, în: R. Zafiu, I. Nedelcu (eds.), *Variația lingvistică: probleme actuale. Actele celui de al 14-lea Colocviu al Departamentului de Lingvistică*, I, Editura Universității din București, București, p. 39–48.
- Dragomirescu, A. & Hill, V. (2014). *A diachronic perspective on de-supine complements*, comunicare la ACED, Universitatea din București, 5–7 iunie.
- Gabinschi, M. (2010). *Formele verbale nepredicative nonconjunctivale ale limbii române (pe marginea tratării lor în gramatica oficială)*, Chișinău.
- Gamillscheg, E. (1970). *Studien zur Vorgeschichte einer romanischen Tempuslehre (= Sitzungsberichte der Kais. Akademie der Wissenschaften in Wien, Phil.-hist. Kl., 172. Bd., 6. Abhandlung.)*, Tübinger Beiträge zur Linguistik, Tübingen; ed. I: 1913.

- Groothuis, K. (2015). *The inflected infinitive in Romance*, comunicare la workshop-ul *Romance Syntax. Comparative and Diachronic Perspectives*, Universitatea din București, 27–28 noiembrie.
- Harris, A. & Campbell, L. (1995). *Historical Syntax in Cross-Linguistic Perspective*, Cambridge University Press, Cambridge, [Crossref](#).
- Hill, V. & Dragomirescu, A. (2014). *De-supine complements in Romanian: a paradigmatic view*, comunicare la LSRL 44, 2–4 mai.
- Ijbema, A. (2002). *Grammaticalization and infinitival complements in Dutch*, LOT Publications, Utrecht, [\[online\]](#).
- Jones, M. A. (1992). *Infinitives with specified subjects in Sardinian*, în: C. L. Laeufer, T. A. Morgan (eds), *Theoretical analyses in Romance linguistics*, John Benjamins, Amsterdam, p. 295–309, [Crossref](#).
- Jones, M. A. (1993). *Sardinian syntax*, Routledge, London.
- Jones, M. A. (2003). *Sintassi della lingua sarda: Sardinian syntax* (R. Bolognesi, Trans.), Condaghes, Cagliari.
- Kiss, K. (1987). *Configurationality in Hungarian*, Reidel, Dordrecht – Boston, [Crossref](#).
- Koopman, H. & Sportiche, D. (1991). *The Position of Subjects*, în „Lingua”, vol. 85, nr. 2–3, p. 211–258, [Crossref](#).
- Ledgeway, A. (1998). *Variation in the Romance infinitive: the case of the Southern Calabrian inflected infinitive*, în „Transactions of the Philological Society”, vol. 96, nr. 1, p. 1–61, [Crossref](#).
- Ledgeway, A. (2000). *A Comparative Syntax of the Dialects of Southern Italy: A Minimalist Approach*, Wiley-Blackwell, Oxford.
- Ledgeway, A. (2007). *Diachrony and Finiteness: Subordination in the Dialects of Southern Italy*, în: I. Nikolaeva (ed.), *Finiteness: Theoretical and Empirical Foundations*, Oxford University Press, Oxford, p. 335–365.
- Ledgeway, A. (2009). *Grammatica diacronica del napoletano*, Niemeyer, Tübingen.
- Lombard, A. (1974). *La langue roumaine. Une présentation*, Éditions Klincksieck, Paris.
- Loporcaro, M. (1986). *L'infinito coniugato nell'Italia centro-meridionale: ipotesi genetica e ricostruzione storica*, în „Italia dialettale”, vol. 49, p. 173–140.
- Madeira, A.-M. (1994). *On the Portuguese Inflected Infinitive*, în „UCL Working Papers in Linguistics”, 6, p. 179–203.
- Martins, A. M. (2006). *Aspects of infinitival constructions in the history of Portuguese*, în: R. Gess, D. Arteaga (eds), *Historical Romance Linguistics: Retrospective and perspective*, John Benjamins, Amsterdam, p. 327–355, [Crossref](#).
- Maurer, T. H., Jr. (1984). *O Infinito Flexionado Portugues: Estudo historico-descritivo*, Editora Nacional, Sao Paulo; ed. I: 1968.
- Mensching, G. (2000). *Infinitive Constructions with Specified Subjects. A Syntactic Analysis of the Romance Languages*, Oxford University Press, Oxford.
- Miller, D. G. (2003). *Where do conjugated infinitives come from*, în „Diachronica”, vol. 20, nr. 1, p. 45–81, [Crossref](#).
- Miller, D. G. (2004). *The origin of the Welsh conjugated infinitive*, în „Diachronica”, vol. 21, nr. 2, p. 329–350, [Crossref](#).
- Neamțu, G. G. (1980). *Despre construcția „a trebui + participiu”*, în „Limba română”, vol. XXIX, nr. 5, p. 511–514.
- Nedjalkov, I. V. (1995). *Converbs in Evenki*, în: M. Haspelmath, E. König (eds), *Converbs in Cross-Linguistic Perspective. Structure and meaning of adverbial verb forms—adverbial participles, gerunds*, Mouton de Gruyter, Berlin – New York, p. 441–463.
- Nedjalkov, I. V. (1997). *Evenki*, Routledge, London – New York.
- Nicolae, A. (2015). *Ordinea constituenților în limba română: o perspectivă diacronică. Structura propoziției și deplasarea verbului*, Editura Universității din București, București.
- Pănă Dindelegan, G. (2007). *Din nou despre participiu și supin*, în „Studii și cercetări lingvistice”, vol. LVIII, nr. 1, p. 163–173.
- Pănă Dindelegan, G. (2008). *Supinul*, în: V. Guțu Romalo (ed.), *Grammatica limbii române*, I. Cuvântul, Editura Academiei Române, București, p. 509–524.
- Pănă Dindelegan, G. (2011). *Din istoria supinului românesc*, în: R. Zafiu, C. Ușurelu, H. Bogdan Oprea (eds), *Limba română – ipostaze ale variației lingvistice*, I, Editura Universității din București, București, p. 119–130.
- Pănă Dindelegan, G. (2013). *The supine*, în: G. Pănă Dindelegan (ed.), *The Grammar of Romanian*, Oxford University Press, Oxford, p. 233–245.
- Pires, A. (2002). *Cue-Based Change: Inflection and Subjects in the History of Portuguese Infinitives*, în: D. Lightfoot (ed.), *Syntactic Effects on Morphological Changes*, Oxford University Press, Oxford, p. 143–159, [Crossref](#).
- Raposo, E. (1987). *Case Theory and Infl-to-Comp: The Inflected Infinitive in European Portuguese*, în „Linguistic Inquiry”, vol. 18, nr. 1, p. 85–109.
- Rizzi, L. (1978). *A restructuring rule in Italian syntax*, în: S. J. Keyser (ed.), *Recent Transformational Studies in European Languages*, MIT Press, Cambridge, MA, p. 113–158.
- Roberts, I. & Roussou, A. (2003). *Syntactic Change. A Minimalist Approach to Grammaticalization*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Roberts, K. S. (ed.) (1953–1957). *An Anthology of Old Portuguese*, Livraria Portugal, Lisbon.
- Rodrigues, J. M. (1913). *O imperfeito do conjuntivo e o infinitivo pessoal no Portugues*, în „Academia das Sciencias de Lisboa: Boletim da Segunda Classe”, 8, p. 72–93.
- Rosetti, Al. (1968). *Istoria limbii române de la origini pînă în secolul al XVII-lea*, Editura pentru Literatură, București.
- Rouveret, A. (1980). *Sur la notion de proposition finie. Gouvernement et inversion*, în „Langages”, vol. 14, nr. 60, p. 75–107, [\[online\]](#).
- Sandfeld, Kr. & Olsen, H. (1936). *Syntaxe roumaine. Emploi des mots à flexion*, I, E. Droz, Paris.

- Scida, E. (2004). *The inflected infinitive in Romance languages*, Routledge, New York – London.
- Sheehan, M. (2015). *Control of Inflected Infinitive in European Portuguese*, ms, [[online](#)].
- Sitaridou, I. (2014). *The Romeyka infinitive. Continuity, contact and change in the Hellenic varieties of Pontus*, în „Diachronica”, vol. 31, nr. 1, p. 23–73, [Crossref](#).
- Stan, C. (2005). *Categoria cazului*, Editura Universității din București, București.
- Tallerman, M. (1998). *The Uniform Case-licensing of Subjects in Welsh*, în „The Linguistic Review”, vol. 15, nr. 1, p. 69–133.
- Taylor, C. (2016). *Aspects of Clause Structure in Nicotereze. A Descriptive Account*, teză de doctorat, University of Cambridge.
- Terzi, A. (1997). *PRO and Null Case in Finite Clauses*, în „The Linguistic Review”, vol. 14, nr. 4, p. 335–360.
- Vincent, N., (1998). *On the grammar of inflected non-finite forms (with special reference to Old Neapolitan)*, în: L. Korzen, M. Herslun (eds), *Clause combining and text structure*, Samfundlitteretur, Copenhagen, p. 135–158.
- Willis, C. (1971). *An essential course in Modern Portuguese* (Revised edition), Nelson, Hong Kong.